

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra občanské výchovy a filozofie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Zámek Lnáře ve 20. století

Castle Lnáře in 20th century

Alžběta Gilíková

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk a literatura; Základy společenských věd

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze 15. 4. 2016

Na tomto místě bych ráda co nejsrdečněji poděkovala především prof. PhDr. Janu Županičovi za více než tříleté vedení diplomové práce, za cenné rady, trpělivost, laskavost a nezměrnou ochotu. Velké díky patří pracovníkům Národního archivu, mezi nimi bych ráda zmínila PhDr. Pavla Dufka, PhD., a pracovníkům Archivu bezpečnostních složek. Srdečné díky patří také panu Mgr. Vladimíru Červenkovi, který mi poodhalil některé konkrétní souvislosti týkající se zámku Lnáře a velmi ochotně mi umožnil přístup k mnoha materiálům. A děkuji také všem ostatním, bez nichž bych práci nemohla napsat.

ANOTACE

Diplomová práce Zámek Lnáře ve 20. století souhrnně popisuje důležité události tohoto dlouhého období. Jejím cílem je předložit stručný a souhrnný přehled dění na zámku ve 20. století.

Ve stručném obecně historickém úvodu vysvětluje souvislosti vlastnictví a stavebně technické parametry tvrze a zámku Lnáře. Práce se opírá především o archivní zdroje, čerpá z Národního archivu, fondu Státní památková správa, Archivu Bezpečnostních složek a místního archivu zámku Lnáře. Důležitými prameny byly také Kronika města Lnáře a zmiňovaná odborná literatura.

V jednotlivých kapitolách je chronologicky popsáno dění na zámku Lnáře. Dvacáté století s sebou přináší mnoho velkých proměn, které zámek Lnáře zasáhly velmi výrazně. Počátkem dvacátého století panství Lnáře vzkvétalo. Situaci proměnila pozemková reforma v období kolem roku 1924. Velkostatek Lnáře ztratil mnoho pozemků a vlivem krize byl v obtížné hospodářské situaci, proto byl prodán Karlu Bondymu. Tento podnikatel se ovšem velmi zadlužil a na Lnáře byla uvalena exekuce. V dražbě pak velkostatek Lnáře koupil JUDr. Jindřich Vaníček. Velkostatek poté zabavují nacističtí Němci a o několik let později komunistická vláda. Jen během první poloviny 20. století se zámku změnil šestkrát majitele. Ve druhé polovině 20. století byl zámek v nucené správě a sloužil mnoha různým účelům. Znovu se rodině Vaníčků zámek vrací roku 1993.

V závěru práce zhodnocuje vytyčené cíle a popisuje současnou podobu zámku Lnáře a jeho okolí.

KLÍČOVÁ SLOVA

20. století, Bondy Karel, Lilgenau, Lnáře, nucená správa, Vaníček Jindřich, zámek.

ANNOTATION

This theses Castle Lnáře in 20th century collectively describes important events of this long term. It's aim is to present a concise and comprehensive overview of what is happening at the castle in 20th century.

In general, a brief historical introduction, explains the context of property and structural and technical parameters of the stronghold and castle Lnáře. The work is based primarily on archival sources, it drawn from the Národní archiv, fond Státní památková správa, Archiv Bezpečnostních složek and the local archives of the castle Lnáře. Important sources were a chronicle of the city Lnáře and mentioned literature as well.

In individual chapters are chronologically described events at the castle Lnáře. 20th century brings with it many major changes which the castle Lnáře affected significantly. At the beginning of the twentieth century manor Lnáře flourished. The situation was turned of land reform in the period around the 1924th. The estate Lnáře lost a lot of lands and because of the crisis was in a difficult economic situation. The estate was sold to Karel Bondy. This businessman fell into debt and Lnáře was fell into execution. Then in the auction bought the estate Lnáře JUDr. Jindrich Vanicek. Then the manor was confiscated by Nazi Germans and a few years later the communist government. Just during half of the 20th century, the castle six times changed it's owner. In the second half of the 20th century, the castle was under conservatorship and served many different purposes. The family Vanicek had got the castle again in 1993.

In the end this theses devalues the goals and describes current form of Lnáře castle and it's surroundings.

KEYWORDS

20th century, Bondy Karel, castle, conservatorship, Lilgenau, Lnáře, Vaníček Jindřich

Obsah

Úvod	7
1 První polovina 20 století na zámku Lnáře.....	22
1.1 Počátek 20. století na zámku Lnáře a rod Lilgenau	24
1.2 Velkostatek Lnáře a dopady pozemkové reformy 1923 – 25	27
1.3 Historie lnářské panství v období mezi lety 1927 až 1936	39
1.4 Lnářského panství od roku 1936 až do konce 2. světové války a krátce po ní	43
2 Druhá polovina 20. století na zámku Lnáře	47
2.1 Období od roku 1948 až do konce padesátých let	50
2.2 Osudy vnitřního vybavení zámku Lnáře.....	57
2.3 Období mezi lety 1960 až 1989 na lnářském zámku	61
2.4 Historie zámku od roku 1989 doposud	65
Závěr	68
Seznam použité literatury	72
Seznam zkratk	75

Úvod

Množství dramatických událostí 20. století, jako období nejrychlejšího sledu politických, společenských i technických změn, znatelně ovlivnilo osudy milionů lidí. Lidé, ale i jejich movitý a nemovitý majetek prochází v tomto období událostmi předem neočekávanými, které často v negativním smyslu mění téměř vše, co bylo dosud vytvořeno. Tak jako známe příběhy jiných sídel, i zámek Lnáře utrpěl rychlými změnami majitelů a jeho obyvatel nemalou újmu.

Během 20. století se na zámku Lnáře vystříдалo několik majitelů, obývala jej šlechtická rodina Lilgenau, pražský obchodník Karel Bondy, pražský advokát Jindřich A. Vaníček, zámek využívalo Hitlerjugend, pak byl zámek znovu v rukou JUDr. Vaníčka, poté byl v nucené správě, v rukou Úřadu vlády a poté znovu v majetku potomků Vaníčkových. Diplomová práce představuje téma zámku Lnáře v období 20. století a zaměřuje se především na studium archivních dokumentů. V dnešní době je k dispozici celá řada literatury o Lnářsku, o šlechtických rodech a jejich významných sídlech, o politických událostech daného období. O zámku a tvrzi Lnáře se zmiňuje Alois Majer v Dějinách osady Lnářské z roku 1923 a mnoho přehledných encyklopedií hradů, zámků a tvrzí. Jako cenný zdroj se ukázaly Umělecké památky Čech 2 Emanuela Poche a kol. Zásadním lokálním zdrojem však byla publika Lnáře včera a dnes od Jiřího Sekery.

Práce vychází z archivních zdrojů z Národního archivu, fondu Státní památková správa, Archivu Bezpečnostních složek a místního archivu zámku Lnáře. Důležitými prameny byly také Kronika města Lnáře. Při shromažďování materiálů nebylo možné se obejít bez restaurátorských zpráv a dobových map. Velmi svěžím zdrojem byly dobové fotografie z 30. let a rodinné fotografie rodu Lilgenau a rodiny Bondyů. Jejich výběr je uveden v přílohách diplomové práce.

Na tomto zajímavém terénu je možné díky několika různým zdrojům zachytit různé životní příběhy, osudy lidí, staveb i věcí. Téma skýtá celou řadu nezodpovězených otázek i pro současného badatele. Jednou z velmi zajímavých oblastí je nucená správa od 50. let a množství událostí, které se na zámku v této době děly. Na zámku sídlily různé firmy a instituce a působily na stavbu každá se svou vlastní invencí. Smutný byl osud vnitřního vybavení zámku, neboť z něj již ve Lnářích jsou jen jedny kamna a dvě židle. Různí se také v jednotlivých etapách

informace o rozloze velkostatku Lnáře, které jsou podle dostupných dokumentů uváděny.

O Lnářích se ještě ve 20. století píše jako o vsi 7,5 km severozápadně od Blatné, která leží ve výšce asi 565 m.n.m. Význam Lnářů díky tvrzi a novému zámku, kostelu a baroknímu augustiniánskému klášteru však významně převyšuje roli vsi, ovšem městečkem se v historii nestaly, o čemž svědčí i vesnický ráz zástavby.¹ Název Lnáře vznikl pravděpodobně z nejčastěji pěstované plodiny lnu.²

Sluší se stručně zmínit nejstarší historické souvislosti týkající se zámku a tvrze Lnáře a vůbec celého lnářského panství. Ponecháme-li stranou nejstarší osídlení oblasti ve střední době kamenné, hustší obývání této oblasti v době železné a doložený pobyt Slovanů v 8. století, je pravděpodobné, že základy vsi Lnáře byly položeny mezi 9. a 13. stoletím.³ Ze 14. století nacházíme potom doložitelné zmínky o tvrzi a osídlení místa zvaného Lnáře.⁴

Jako nejstarší známý držitel rytířského statku Lnáře se připomíná Oldřich ze Lnář, roku 1313 zaznamenaný jako člen družiny doprovázející krále Jana Lubemburského do Itálie. Připomínaný je také Habart ze Lnář v roce 1318 a poté jiný muž téhož jména v roce 1356 jako muž s podacím právem ke kostelu v Kasejovicích. Habart ze Lnář nosil ve znaku černou oslí hlavu na zlatém poli a jeho rod vlastnil statky na Kasejovicku, Strakonicku a Sušicku.⁵ O osm let později byl patronem tohoto kostela zase Konrád ze Lnář, jehož potomek stejného jména držel statek ve Lnářích v letech 1372 až 1404⁶, a tento také v období let 1383 až 1410 zasedal u dvorského soudu.⁷ Jeho doba je vnímána jako začátek tradičního rybníkářství na Lnářsku. V této době sloužily rybníky především jako ochrana tvrze; tak tomu bylo zřejmě původně i u zámeckého rybníka ve Lnářích, který pravděpodobně již od 14. století byl na severozápadní straně součástí fortifikace sídla.⁸ V roce 1398 je Konrád ze Lnář uváděn jako spoluvlastník statku

¹ KUČA, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, s. 68.

² MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské. Lnáře 1923, s. 11.

³ SEDLÁČEK, August. Hrady zámky a tvrze Království českého XI, Praha 1897.

⁴ Viz DUBSKÝ, Bedřich. Pravěk jižních Čech. Blatná 1949.

⁵ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 12-14.

⁶ SEDLÁČEK, August. Zbytky register králů římských a českých z dob l. 1361-1480.

⁷ FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s.123.

⁸ ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s. 6.

společně s Vilémem ze Lnář. Další vlastník Václav ze Lnář rozšířil své panství o tvrz Třemšín, kterou získal od krále Václava IV. Zřejmě posledním držitelem statku tohoto rodu byl Vilém, jehož smrtí zřejmě rod po meči vymírá a Lnáře přecházejí do rukou jiného rodu.⁹

Dalším rodem držícím panství Lnáře byli Zmrzlíci ze Svojšína.¹⁰ Petr Zmrzlík, královský mincmistr v Kutné Hoře, patřil mezi poradce krále Václava IV. Díky své oblibě u krále držel vedle Lnář i hrady Orlík, Kašperk, Březnice, Žleby, Oheb, Vildštejn, Chotěboř a Kasejovice. Společně se svou manželkou Annou z Frymburka byli přáteli a ochránci mistra Jana Husa. Během husitských válek byl spolupracovníkem Jana Žižky. Zemřel v roce 1421 v Praze na mor a jmění přebírají jeho synové Petr II., Jan a Václav.¹¹ Jako aktivním kališníkům byly jejich statky během husitských válek ušetřeny. V bitvě u Lipan však stáli na straně panské jednoty, král Zikmund jim proto jako odměnu potvrdil držbu většiny majetků nabytých ve válečných letech.¹² Poté, co si bratři majetek roku 1441 rozdělili, je majitelem a trvalým obyvatelem Lnář Petr II. Zemřel roku 1462 a Lnáře přebírají jeho synové Jan II, Václav II a Jaroslav. Jejich otec za svůj život rozšířil lnářský statek o vsi Zahorčice, Chlum, Zámlyní, Pole, Vrbno, Hradiště, Dožice a Budislavice a krátce po smrti jeho manželky Anny z Frymburka přibýly k majetku synů i Kasejovice, Mladý Smolivec, Újezd a Chloumek. Lnáře získal Václav II, který panství držel až do své smrti roku 1490, a tvrz nechal pozdně goticky přestavět. Jméno přechází na jeho bratra Jaroslava, který je vlastní až do roku 1499. Poté je jako držitel Lnář zmiňován Václav III. Zmrzlík ze Svojšína, Jaroslavův syn, který byl roku 1503 přijat do panského stavu.¹³ Z různých důvodů se Václav dostal do finančních potíží až mu z celého panství zbyly jen Lnáře, kam se po vyhoření Orlíku natrvalo nastěhoval. V roce 1542 si svůj majetek nechal zapsat do desk zemských, kde uvádí tvrz, dvůr a poluží ve Lnářích, městečko Kasejovice a řadu vesnic. Svůj statek prodal roku 1564, po účasti v bojích proti

⁹ KAŠIČKA, František, NECHVÁTAL Bořivoj. Tvrze a hrádky na Strakonicku. Muzeum středního pootaví ve Strakonici. Strakonice 1986, s. 74-77.

¹⁰ SEDLÁČEK, August, Děje Prácheňského kraje, Písek 1926.

¹¹ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 15.

¹² ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s. 7.

¹³ KAŠIČKA, František, NECHVÁTAL Bořivoj. Tvrze a hrádky na Strakonicku. Muzeum středního pootaví ve Strakonici. Strakonice 1986, s. 74-77.

císaři Ferdinandovi I., svému sousedovi na Blatné Zdeňkovi ze Šternberka.¹⁴ Císařský rada Zdeněk ze Šternberka byl ale nucen z důvodu finanční tísně o deset let později panství zastavit Václavovi z Donína, který byl zetěm Václava III.¹⁵ Mezitím ovšem Zdeněk zemřel a jeho panství přebírají jeho synové Adam a Pavel a dalších pět nezletilých bratrů. Po otci ale zdědili mnohé dluhy, které řešili prodejem okrajových vsí lnářského panství, a nakonec postoupením celého panství primárnímu věřiteli Volfovi Novohradskému z Kolovrat.¹⁶

Od roku 1577 nový majitel Volf, švagr bratrů Šternberků, byl dobrým hospodářem a opět postupně statek zvětšoval a tvrz do roku 1597 nákladně přestavoval. Tvrz tak získala renesanční kabát se zvlněným etážovým štítem členěným drobnými pilasty. Na hlavní vstup do tvrze byla umístěna deska s erby Volfa Novohradského z Kolovrat a jeho manželky Judity ze Šternberka. Poblíž tvrze nechal postavit pivovar, nedaleko zámku cihelnu a v Podhájském mlýně panskou pilu. Zahrada byla vysázena ovocnými stromy a byl tu i ovčín.¹⁷ Jako významný šlechtic Volf Novohradský z Kolovrat zastával za svou kariéru důležité funkce. Byl císařským radou a komorníkem Rudolfa II, seděl na zemském soudu a byl hejtmanem Prácheňského kraje. Později byl v úřadu nejvyššího berníka, seděl v čele dvorského soudu, až se stal nejvyšším sudím. Konec své kariéry trávil na pozici nejvyššího komorníka Království českého.¹⁸ Volf měl velmi dobrý vztah s významným šlechticem Petrem Vokem z Rožmberka¹⁹, který na Lnářích často pobýval a pomohl Volfovi k dalšímu zlepšení finanční situace.²⁰ Svým dědicům Volf statek nechal bez dluhů, prosperující a ve velmi dobrém stavu. V roce 1609 tedy již na statku hospodaří Volfův syn Zdeněk, který ovšem již po osmi letech

¹⁴ Prodejní cena statku Lnáře činila 20 000 kop českých grošů. ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s. 7.

¹⁵ Václavovi totiž Zdeněk dlužil 15 000 kop míšenských grošů, které byly pokryty ročním výnosem z lnářského panství, které po tuto dobu Václav z Donína držel. Tamtéž, s. 8

¹⁶ Volf Novohradský z Kolovrat, nejvyšší zemský sudí, půjčil Zdeňkovi Šternberkovi na nákup lnářského panství 15 000 kop míšenských grošů a dožadoval se svého nároku ve pro rodinu Šternberků složité situaci, kdy bylo po smrti Zdeňka mnoho dědiců a mnoho dalších dluhů. KAŠIČKA, František, NECHVÁTAL Bořivoj. Tvrze a hrádky na Strakonicku. Muzeum středního Pootaví ve Strakonici. Strakonice 1986, s. 77.

¹⁷ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 19.

¹⁸ FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s. 123.

¹⁹ Více v PÁNEK, Jaroslav. *Životy posledních Rožmberků II*, Praha: Svoboda, 1985.

²⁰ BORŮVKA, Vladimír. Genealogie pánů z Kolovrat. 1992.

statek prodává Adamovi ze Šternberka, stejnému, který musel Lnáře kvůli otcovým dluhům roku 1577 postoupit Zdeňkovu otci Volfovi Novohradskému.²¹

Je zajímavou hříčkou osudu, že lnářské panství znovu vlastní rodina Šternberků a otcovy majetky jsou po neblahých obdobích znovu v rukou synů. Tento zajímavý motiv ztráty a znovu navrácení se na lnářském panství ještě vícekrát zopakuje. Adam ze Šternberka si finančně velmi polepšil, byl dokonce šestým nejbohatším mužem (vlastníkem půdy) v Království českém. Svůj majetek značně rozšířil, když k rodinnému panství Sedlec u Blatné postupně přikoupil další statky v jižních a také severních Čechách, jednalo se o Želeč, Bechyni, Budyni nad Ohří, Libochovice, a když zdědil panství Zelená Hora u Nepomuka a Plánice. Svou kariéru si budoval velmi zkušeně, nejprve působil jako hejtman Nového Města Pražského, byl maršálkem královského dvora, dvorským sudím, nejvyšším sudím a nejvyšším komorníkem, až se dostal na místo nejvyššího purkrabího Království českého.²² Adam ze Šternberka podepsal roku 1609 majestát císaře Rudolfa II o náboženské svobodě, zároveň byl jedním z členů kolegia zemských místodržitelů, kteří v Praze zastupovali Matyáše Habsburského, a byl přítomen v prostorách české dvorské kanceláře 23. 5. 1618, kdy se odehrála druhá, resp. třetí pražská defenestrace. Naštěstí se mu hněv rebelů vyhnul kvůli jeho tolerantnímu postoji vůči nekatolíkům. Tato osobní zkušenost jej ale poté vedla k dobrovolnému exilu v Pasově.²³ Během stavovského povstání v letech 1618 až 1620 byly bohužel Lnáře zničeny armádami obou táborů. Po Bílé hoře se Adam opět vrátil do Čech a za věrnost Habsburské rodině znovu získal svůj úřad nejvyššího purkrabího. Svůj majetek opět rozšířil na několika zkonfiskovaných statcích; užil si ho však jen krátce, protože roku 1623 umírá.²⁴

Po otci Adamovi ze Šternberka majetek dědí jeho syn Jaroslav Volf, císařský komorník a zemský soudce, hejtman Prácheňského kraje, od roku 1629 povýšený do hraběcího stavu. Zemřel tragicky rukou vraha²⁵ roku 1635 a jeho majetky dědila manželka společně s jedinou dcerou Evou Johanou. Od roku 1635 tedy Lnáře spravovala nejprve vdova Maxmiliána Veronika, a poté Eva Johana

²¹ Nejvyšší purkrabí Království českého Adam ze Šternberka na Bechyni statek kupuje za 100 000 kop míšenských grošů. ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. 2009, s. 9.

²² MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s.20-23.

²³ Tamtéž, s. 24

²⁴ FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s.123.

²⁵ Pochován je v kapli Nejsvětější Trojice nad Lnářích.

provdaná za hraběte Adama Matyáše z Trautmansdorfu na Horšovském Týně.²⁶ Manžel dokoupil zadlužený statek Tchořovice a vše se rozhodli roku 1659 prodat²⁷ Aleši Ferdinandovi Vratislavovi z Mitrovic.²⁸

Aleš Ferdinand Vratislav z Mitrovic působil na mnoha významných postech Českého království. Již roku 1629 byl povýšen do panského stavu a roku 1646 do českého panského stavu starožitných rodů. Zastával funkce hejtmána Vltavského kraje, poté byl radou dvorského a komorního soudu a zároveň hejtmánem Nového Města Pražského. Na tomto postu plnil významnou úlohu v podpoře císařské armády během třicetileté války. Podílel se rovněž na konci třicetileté války na obraně Prahy před Švédy.²⁹ Od roku 1651 působil v české komoře a stal se komorním presidentem, tedy hlavou úřadu spravujícího panovnické příjmy. Roku 1661 byl za své služby císařem Leopoldem I. povýšen do hraběcího stavu.³⁰ Jako zkušený odborník v oblasti financí výborně spravoval i lnářské panství. Statek rozšiřoval mnoha koupěmi a zajistil v jejich propojení prosperitu. Panství tak navíc zahrnovalo Hradiště, Záboří, Bělčice, Polánku, Mladý Smolivec, Hvožd'any, statky v Bezděkově a Přeludově. Rozkvět majetku zajistil i nepopulárními opatřeními jako byla robota jeho poddaných. Výsledkem bylo úspěšné rybníkářství a monopol lnářského pivovaru na produkci a distribuci piva do všech krčm v panství. Lnářské panství se v době vlastnictví Alešem Ferdinandem Vratislavem z Mitrovic nazývalo svým původním německým názvem Schlüsselburg³¹ a je tak uvedeno ve všech dobových dokumentech. Hrabě se rozhodl lnářské sídlo zvelebit, a tak vedle staré tvrze nechal vybudovat prostorné a reprezentativní sídlo v moderním raně barokním stylu. Sídlo bylo zřejmě dostavěno do roku 1672, kdy ještě žil hrabě Vratislav.³² Vzhledem k tomu, že neměl mužské potomky, se po jeho smrti hospodaření s majetkem ujala jeho

²⁶ KAŠIČKA, František, NECHVÁTAL Bořivoj. Tvrze a hrádky na Strakonicku. Muzeum středního pootaví ve Strakonicih. Strakonice 1986, s. 77.

²⁷ Kupní cena byla 79 000 rýnských zlatých. MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 26

²⁸ Tamtéž, s. 26.

²⁹ FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s.124.

³⁰ Tamtéž, s. 12.

³¹ Schlüsselburg je jméno německé rodiny zakládající lnářskou tvrz. MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s.27

³² VLČEK, Pavel. Ilustrovaná encyklopedie českých zámků, s.82.

manželka Kateřina Polyxena z Lobkovic³³ společně s nejstarší dcerou Marií Evou Konstancií provdanou Morzinovou. Ženy měly v plánu panství co nevýhodněji prodat, po třech letech jednání nejvhodnějšího kupce našly.

Tehdejší vnitřní zařízení zámku je zaznamenáno v inventáři z roku 1674, který popisuje množství nábytku, luxusního nádobí, koberců, ložního prádla, obrazů, a liturgických předmětů v zámecké kapli. Inventář z roku 1675 podává zprávu o popisu sídla, jeho okolí a jejich využití. V zámku sídlila vrchnost i lidé zajišťující administrativu. V parku se nacházel kamenný letohrádek, dále byla obora s dřevěným altánkem. V přízemí zámku bydlel hejtman, který měl blízko i kancelář, dále byly kanceláře purkrabího, důchodního a obročního. V prostorách zahrady zámku byla také prádelna a kuchyňská zahrada; ve starém zámku (v tvrzi) bydlel vrátný, sládek a další úředníci. Jedna z bašt sloužila jako vězení. Většina ostatních staveb sloužila pivovarskému provozu.³⁴

Za kupní cenu 180 000 rýnských zlatých³⁵ koupil Lnářské panství Humprecht Jan Černín z Chudenic.³⁶ Prodávajícími tehdy byly Marie Eva Konstancie Morzinová a její nyní již plnoletá a vdaná sestra Marie Terezie Paradisová. Humprecht Jan Černín z Chudenic byl roku 1652 povýšen do hraběcího stavu a ku prospěchu Lnářského zámku byl milovníkem barokního umění. Díky dědictví po svém strýci Heřmanu Černínovi získal rozsáhlý majetek v severozápadních, středních a východních Čechách. Císař Leopold I. Černína jmenoval svým komořím a tajným radou a roku 1675 byl Černín za zásluhy oceněn řádem Zlatého rouna.³⁷ Se svou manželkou Dianou Marií d'Ippoliti di Gazoldo se po 24 letech rozvedl. Nejznámější je hrabě Černín jako mecenáš umění.³⁸ Zámek Lnáře hrabě zřejmě navštěvoval jen zřídka, za to k Lnářskému panství získal ještě statek Týniště s Radošicemi a vesnici Metly s okolím.

³³ Vdova Kateřina Polyxena z Lobkovic se podruhé provdala za Wolfganga Maximiliana Lamingeru z Albenreuthu, známějšího jako pověstný Lomikar. MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 28-29.

³⁴ VLČEK, Pavel. Ilustrovaná encyklopedie českých zámků, s. 352

³⁵ KAŠIČKA, František, NECHVÁTAL Bořivoj. Tvrze a hrádky na Strakonicku. Muzeum středního pootaví ve Strakonicih. Strakonice 1986, s. 77.

³⁶ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 32.

³⁷ FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s. 123.

³⁸ V jeho společnosti se pohyboval např. Francesco Caratti, který hraběti postavil Černínský palác, nebo Carlo Lurago, který byl architektem loveckého zámku Sobotky. Portrétovat se hrabě nechal např. Karlem Škrétou.

Od Francesca Carattiho si hrabě nechal vypracovat posudek o stavu zámku Lnáře, který vyzněl poměrně optimisticky.³⁹ Rok na to však byly zjištěny vážné nedostatky, které zasahovaly i do statiky objektu. Ukázalo se, že zámek vyžaduje nákladnou opravu, kterou hrabě vzhledem ke svému soustředěnému zájmu spíš na Prahu nikdy nerealizoval. Zemřel roku 1682.⁴⁰

Dědici rodového majetku byli synové Heřman Jakub a Tomáš Zacheus. Mladší syn Tomáš Zacheus přijal hospodaření na Lnářích, a to záhy po své zahraničně poznávací cestě. Aktuální stav zámku byl takový, že se bortily krovy, trhaly zdi a v některých místnostech propadaly stropy. Mladý hrabě byl nucen přistoupit k rozsáhlé rekonstrukci zámku. Posudek o stavu zámku vytvořili Francesco Anselmo Lurago s tesařem Johannem Natterem, ovšem novou podobu navrhoval architekt Giovanni Battista Maderna, Carattiův synovec.⁴¹ Opravy probíhaly od roku 1683 tři roky a podílel se na nich i architekt Giovanni Battista Allio; celá akce hraběte stála přes 19 000 rýnských zlatých.⁴² Na přání svého otce také Tomáš Zacheus založil ve Lnářích klášter; ve kterém působilo dvanáct řeholníků řádu bosých augustiniánů.⁴³ Klášter byl podporován z výdělku panství a zajišťoval ve Lnářích duchovní správu, což zřejmě pomohlo k jeho ponechání i po reformě Josefa II, který jiné kláštery rušil.⁴⁴ Zrušen byl až pod tlakem komunistické vlády roku 1950; budova bývalého kláštera pak sloužila jako zdravotnické zařízení.⁴⁵ Tomáš Zacheus Černín se roku 1685 oženil s hraběnkou Zuzanou Terezií Renatou z Martinic, jejímž dědečkem byl onen defenestrovaný místodržitel. Za svou kariéru působil jako komorník císaře Leopolda I. a vícekancléř české dvorské kanceláře ve Vídni. Paství rozšířil o Pole a Bezděkov a vesnice Kadov, Lnářský Málov, Vrbno, Lažánky a Nezdřev. Zemřel roku 1700 a jeho srdce je pohřbeno v kostele Nejsvětější Trojice ve Lnářích. Dědičkami byla jeho manželka a tři nezletilé dcery Marie Gabriela, Marie Josefa a Marie Aloisie. Poručnictví nad majetkem sdílela vdova se svým druhým manželem Leopoldem, hrabětem Auersperg, a po jeho smrti se zetěm Václavem Josefem Lažanským

³⁹ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 33.

⁴⁰ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 34.

⁴¹ VLČEK, Pavel. Ilustrovaná encyklopedie českých zámků, s.352.

⁴² Tamtéž, s.82.

⁴³ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 36.

⁴⁴ Tamtéž, 353.

⁴⁵ Nyní slouží bývalý klášter jako psychiatrická léčebna především pro léčbu závislostí.

z Bukové, který se oženil s nejstarší dcerou Marií Gabrielou.⁴⁶ Roku 1702 nechala hraběnka z Martinic za zámeckým parkem postavit Kalvářskou kapli zdobenou barokními sochami, které jsou nyní umístěny na hlavním schodišti zámku. Také byla nakloněna výzdobě klášterního kostela a pozvala Petra Jana Brandla, aby maloval do tohoto kostela oltární obraz.⁴⁷ Dědictví po zesnulém hraběti bylo vypořádáváno ještě dlouho po jeho smrti; komplikovala jej navíc smrt nejmladší z dcer Marie Aloisie a také manželky zesnulého hraběny Martinicové. Nakonec se sestry Marie Gabriela a Marie Josefa domluvily a Lnáře obdržela po vyplacení své sestry Marie Josefa, provdaná za Leopolda Josefa Künigla.⁴⁸

Manželé Küniglovi nechali upravit interiéry zámku, především vymalovat kapli sv. Josefa, která doposud malována nebyla. Výzdoby se ujal Jan Hoffman, který volil na freskách i celé kapli včetně sakristie starozákonní tematiku. Kaple poté byla roku 1723 vysvěcena brixenským biskupem Kašparem Ignazem von Künigl⁴⁹, strýcem Leopolda Josefa Künigla, manžela Marie Josefy.⁵⁰ Mladá hraběnka však o tři roky později zemřela a je pohřbena v kryptě lnářského klášterního kostela. Správcem a jediným vlastníkem byl tedy po smrti manželky Leopold Josef Künigl, který se podruhé oženil s Marií Aloisií Lažanskou z Bukové. Svatba byla příležitostí k opravě zámku. Stržen byl starý dřevěný padací most a postaven byl místo něj nový kamenný zdobený šesti vrcholně barokními sochami světců. Na dvou štítech čelního traktu byly umístěny hodinové stroje a v průčelí zámku byla zvětšena okna, která zvelebila pohled na zámek i z něj.⁵¹ Mimoto byla zbudována nová cesta z Kocelovic přes hráz Veského rybníka.⁵² Hrabě Künigl zemřel necelé tři měsíce po svatbě roku 1727 a byl pochován v klášterní kryptě ve Lnářích. Z manželství s Marií Josefou Černínovou z Chudenic se narodili dva synové, Václav Josef a Šebestián František Josef.

⁴⁶ FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s.124.

⁴⁷ Za Brandlův obraz byla vyplacena odměna 500 rýnských zlatých. Vdova Zuzana Terezie Renata zaplatila 100 zlatých, dvě mladší sestry Marie Josefa a Marie Aloisie také po 100 zlatých a nejstarší dcera Marie Gabriela 200 zlatých. Rodina si zajistila, že je obraz s rámem jejich majetkem a mohou si ho kdykoli odnést, což nikdy neudělali a obraz je dosud chloubou kostela. MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 62

⁴⁸ Marie Josefa tehdy svou sestru vyplatila polovinou z ceny panství, které bylo tehdy odhadováno na 362 340 rýnských zlatých. Tamtéž, s. 68.

⁴⁹ Tamtéž, s. 78.

⁵⁰ VLČEK, Pavel. Ilustrovaná encyklopedie českých zámků, s.353.

⁵¹ Tamtéž, s.82; MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 69.

⁵² Tamtéž, s. 70.

Nezletilým chlapcům byl poručníkem František Karel hrabě Clary-Aldringen, který je spojován se založením židovské čtvrti v Kasejovicích. Po devíti letech v roce 1736 správu panství přebírá starší ze synů Václav Josef Künigl. Jeho počinem bylo zboření gotického farního kostela sv. Mikuláše ve Lnářích a stavba nového barokního kostela. Václav Josef velmi brzy tragicky zemřel a od roku 1737 do roku 1740 panství za mladšího bratra opět spravoval hrabě Clary-Aldringen.⁵³ Poté se ujímá správy již zletilý Šebestián František Josef Künigl, kterému ovšem hospodaření značně ztížila situace tzv. válek o rakouské dědictví. Na zámku byli ubytovaní francouzští vojáci bojující za bavorského kurfiřta Karla Albrechta proti Marii Terezii. Hospodářská bilance velkostatku značně zakolísala a majitel se velmi zadlužil. Jeho snaha prodat panství se naplnila až roku 1745, kdy velkostatek kupuje hrabě František Karel Rudolf Sweerts-Sporck, svobodný pán z Reistu. I když se hrabě Künigl odstěhoval do Horažďovic, kde působil jako hejtmán Prácheňského kraje, a pak do Bezděkova u Klatov, byl stále považován za patrona lnářského kláštera a je pochován v klášterní kryptě vedle své rodiny.⁵⁴

Fratišek Karel Rudolf Sweerts van der Reest byl ze starého, původně belgického rodu a oženil se se svou sestřenicí Annou Kateřinou Sporckovou. Její otec Františka Karla Rudolfa adoptoval, pomohl mu k hraběcímu stavu s právem psát se ze Sporcku a polepšil mu erb o motivy erbu Sporcků. Hrabě Sweerts-Sporck, svobodný pán z Reistu (později psán takto) na sňatku zbohatl.⁵⁵ Jako hospodář na Lnářsku zavedl chov španělské ovce s bohatší vlnou a výrobu žádaného ovčího sýra podle švýcarské receptury. Podporoval rybníční hospodářství, nasadil nové plemeno lysého kapra a položil tak základ lnářského lysého kapra.⁵⁶ Lnářské panství tehdy zahrnovalo městečka Kasejovice a Bělčice a vsi Lnáře, Tchořovice, Lažánky, Blatenka, Záboří, Lnářský Málkov, Kadov, Pole, Vrbno, Hradiště, Zahorčičky, Bezděkov, Nezdřev, Víska, Polánka, Kladrubce, Přebudov, Radošice, Mladý Smolivec, Chloumek, Újezd, Zahorčice, Předmír, Zámlýní, Metly, Pozdně, Hvožd'any, Říště, Tisov, Újezdec, Závišín,

⁵³ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 71.

⁵⁴ Tamtéž, 72.

⁵⁵ FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s.123.

⁵⁶ Na zámku se traduje pověst, že bylo v dobách hraběte Sweerts-Sporck na panství 365 rybníků a v přestupné roce se napouštěl ještě jeden, aby mělo panstvo na stole každý den rybu z jiného rybníku. Pravda to zřejmě není, protože největší počet evidovaných rybníků bylo 210, a to v roce 1818. ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s.20-21.

Hornosín a Kocelovice.⁵⁷ Hrabě pečoval i o Lnářský klášter, který zveleboval i s okolními kostely, které měl klášter pod patronátem; byly to čtyři farní a šest filiálních kostelů. Klášter zajišťoval duchovní službu asi 4 000 věřícím.⁵⁸ František Karel Rudolf Sweerts-Sporck, svobodný pán z Reistu zemřel roku 1757 a jeho dědicem byl jeho jediný syn Jan František Kristián.⁵⁹

Jan František Kristián Sweerts-Sporck hospodářství dále rozšiřoval. Přikoupil Slatinu a Životice, v Kasejovicích obnovil těžbu zlata a v Závišíně zřídil hutě se třemi hamry a další hamr v Zámlyni. Během reforem Marie Terezie a Josefa II. proběhlo na Lnářsku číslování domů, jichž bylo jen na panství 1229. Dále byla postavena škola ve Lnářích a v Kocelovicích a v Kadově barokní kostel sv. Václava. Zámek rovněž zvelebil, když nechal interiéry dozdobit rokokovými freskami s mytologickou tematikou a v dílně rodiny Platzerů nechal zhotovit dvanáct soch olympských bohů⁶⁰, které byly umístěny na terasu v zámeckém parku.⁶¹ Jan František Kristián Sweerts-Sporck zemřel roku 1802 a zbyli po něm tři dědicové, synové Filip Benitius Jan a Josef František de Paula a dcera Marie Barbora provdaná O'Reilly. Všichni potomci žili trvale v zahraničí, tak byl ustaven správcem hrabě Jan Prokop Hartman z Klarsteinu, který záhy se souhlasem majitelů panství prodal pasovskému biskupovi Leopoldu Leonhardu Raimundovi, hraběti z Thunu a Hohensteinu.⁶²

Nový majitel sekularizovaný biskup Leopold Leonhard Raimund, hrabě z Thunu a Hohensteinu panství koupil roku 1803.⁶³ Jeho pacovské duchovní knížectví bylo za napoleonských válek připojeno k Bavorsku. Hraběti sloužil ve Lnářích tehdy Václav Vojtěch Ryba, bratr rožmitálského hudebního skladatele

⁵⁷ Hospodaření na Lnářsku se dařilo. Panská půda zahrnovala 1 138 ha polí, 224 ha půdy ležící ladem, 1, 72 ha pastvin. Z luk bylo ročně 1 063 vozů sena. Lesy zaujímaly 1 014 ha, rybníků bylo 149. Lnářský pivovar ročně produkoval 3142, 5 hl piva, což vynášelo 5 553 zlatých ročně. Dále zde byly vinopalny a pivo a lihoviny se dovážely do 18 panských hospod. Zisky přinášel i prodej dřeva, ryb a cihel. Fungovala také panská pila a v panství 18 mlýnů. MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 92.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s.123; MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 94.

⁶⁰ V současné době stojí soch pouze jedenáct.

⁶¹ POCHE, Emanuel a kol. Umělecké památky Čech 2. Praha 1978, s.302.

⁶² FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s.123.

⁶³ Za panství tehdy zaplatil 1 350 000 zlatých. ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s. 22.

Jakuba Jana Ryby, který pro hraběte složil kantátu k oslavě jeho svátku.⁶⁴ Hrabě takřka obratem panství Lnáře prodal baronovi Janovi Františkovi Linckerovi z Lützenwicku. Před svým odchodem ze Lnář si ovšem odnesl mnoho cenností zejména ze zámecké kaple na svou novou usedlost v Praze Na Cibulce, kterou nechal klasicistně přestavět.⁶⁵

Od roku 1804 je majitelem panství Lnáře, již čtvrtým od začátku 19. století, Jan František Lincker z Lützenwicku. Působil jako císařský komoří, vyslanec na říšském sněmu, rada a komoří trevírského kurfiřta a rytíř polského řádu Bílé orlice. Vlastnil Ronšperk (Poběžovice), Zahrádku, Dub a Lužany, které všechny postupně prodal, a spravoval tak pouze Lnáře. Baron Lincker se roku 1871 oženil s Markétou Malovcovou z Malovic. Vlivem napoleonské politiky byl nucen změnit podnikání v panství, oslabil rybníkářství a pozornost věnoval pouze chovu ovcí.⁶⁶ Roku 1811 baron Lincker umírá a jeho majetek dědí jediný syn Klement Václav.

Klement Václav Lincker z Lützenwicku byl rytířem Maltézského řádu bez povinnosti celibátu a působil jako komoří a pobočník šlechtické gardy císaře Františka I. Byl za zásluhy povýšen do hraběcího stavu roku 1816 a poněkud později roku 1836 se oženil s uherskou Annou de Árvay.⁶⁷ Hrabě Lincker nechal upravit zámecký park v anglickém stylu a zbudovat tzv. Turecký pavilon, zmenšenou mešitu se dvěma minarety. V parku byl také vybudován kamenný letohrádek, fíkovna a skleník. Kolem roku 1837 nechal přistavět k jihovýchodnímu křídlu zámku i hranolovou patrovou přístavbu se schodištěm do zahrady. Roku 1840 byla zbořena původní Kalvárská kaple za parkem na návrší a na místo ní byla postavena klasicistní kaple sv. Anny.⁶⁸ Nedaleko kaple také vyrostla usedlost ve švýcarském stylu s hrázděným zdivem, kterou nechal hrabě postavit pro svou choť Annu, a podle ní pak byla nazývána Annaberg (dnes Anín) nebo Švýcárna. V blízkosti lnářského hospodářského dvora byla postavena i administrativní a obytná budova v klasicistním stylu. Dalšími hraběcími stavebními počiny byla rekonstrukce špitálu v Kadově, která byla dokončena roku 1856 a v téže vsi stavba pseudogotické kaple sv. Kříže s rodinnou hrobkou, která

⁶⁴ RYBA, Jakub Jan. Školní deníky. str. 49.

⁶⁵ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 112.

⁶⁶ Baron rušil málo výnosné rybníky, celkově jejich plochu oslabil asi o pětinu a nechal zavézt půdou pro pastviny a ornou půdu. Tamtéž s. 113.

⁶⁷ SCHALLER, Jaroslav, *Topographie des Königreich Böhmen VIII, Prachiner Kreis*, Praha 1840.

⁶⁸ POCHE, Emanuel a kol. Umělecké památky Čech 2. Praha 1978, s.302-306.

stála již roku 1863. Hospodaření ve Lnářích ztěžovala hospodářská krize v zemi po napoleonských válkách. Díky podpoře textilního průmyslu a zvyšování ceny vlny se ale lnářskému panství nedařilo tak špatně.⁶⁹ I když bylo rybníkářství oslabeno, přesto mělo v hospodářství svůj význam a výlovy měla ve zvláštní oblibě manželka majitele.⁷⁰ Rozsah lnářského panství ve čtyřicátých letech činil 15 250 ha, z toho bylo 1 860 ha orné půdy, 2,5 ha leželo ladem, 1 402 ha louky, 511 ha pastvin. Kromě zmiňovaných ovcí se chovalo 450 krav, koně a kozy. Rybníky zaujímaly 1 102 ha, lesy 2 073 ha a ročně se vytěžilo 4 400 sáhů dřeva. Stoupal i počet obyvatel, kterých bylo v roce 1850 na lnářském panství 10 600.⁷¹ V období poloviny 19. století vlivem zrušení poddanství a roboty utrpělo panství neskonalé ztráty pracovní síly, bylo proto nuceno pronajmout polovinu dvorů. Kníže zemřel roku 1865 a nechal se pochovat v kapli sv. Kříže v Kadově, kterou s rodinnou hrobkou pro tento účel postavil. Klement Václav a Anna Linckerovi byli bezdětní, proto se na základě dohody jejich dědici stali baroni z Lilgenau, se kterými byli ve dvojnásobném spříznění.⁷²

Původní tvrz Lnáře měla pro svou podobu sevřenou dvěma rybníky Zámeckým a Podzámeckým a rozsáhlý dvorec spíše charakter hradu. Středověká tvrz byla založena ve 14. století. Do současnosti se z tvrze dochovalo pouze torzo vstupní části, které je v těsné blízkosti honosné barokní zámecké budovy. Zachovaná část tvrze tvoří dvoupatrové věžové stavení s upraveným cihelným lomeným portálem brány v přízemí, ke které vede most přes příkop na dvou cihelných obloucích. Prakticky se dochovalo pouze mohutné obvodové zdívo v přízemí věžové brány s navazujícím úsekem severní obvodové hradby. Slabší obvodové zdívo prvního patra brány a pravidelné stavení před hradbou šikmo u brány bylo vybudováno patrně v pozdním středověku. Tvrz byla renesančně přestavěna, zvýšena o jedno patro a prodloužena, vznikl etážový štít nad průčelím brány členěný pilířky a vrcholící obloučkem.⁷³ K této přestavbě došlo v roce 1597, za Volfa Novohradského z Kolovrat, jak je uvedeno nad dvojicí erbů nad

⁶⁹ V roce 1940 se chovalo v 15 ovčinech 12 280 ovcí. MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 113

⁷⁰ Tamtéž, s. 114.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž, s. 115.

⁷³ KAŠIČKA, František, NECHVÁTAL Bořivoj. Tvrze a hrádky na Strakonicku. Muzeum středního pootaví ve Strakonicih. Strakonice 1986, s. 77-79.

portálem. V pozdně středověkém období byl vystavěn mladší přístavek k čelu stavení před branou, který má ve sklepeních cihelnou valenou klenbu s lomenými čely. Jak byl prostor postupně přestavován, vznikaly nové přístavky a křídla podle potřeb správy panství. Na přední část tvrze navazovala další křídla uzavírající nádvoří, která ovšem se stavbou nového zámku musela ustoupit. Na severní části byly vystavěny nové budovy sloužící pivovaru, které již dnes nestojí. Tvrz ztratila svou původní sídelní funkci, když byl v těsné blízkosti vystavěn honosný barokní zámek, a tak sloužila především pivovaru. Výrazné zásahy do prostoru pronikly s 19. stoletím, kdy se rozšiřovala produkce pivovaru a byla vytvořena nová pivovarská zařízení, schodiště a pozměněn obytný prostor všech blízkých objektů.⁷⁴

Za počátek výstavby Lnářského zámku je považován rok 1666.⁷⁵ Není ovšem vůbec jisté, kdo byl architektem této zajímavé stavby. V literatuře se uvažuje o Carlo Luragovi, který zřejmě přestavěl i Lnářskou kapli Nejsvětější Trojice na barokní kostel a s hrabětem Vratislavem se osobně znal.⁷⁶ Zámek byl vystavěn jako dvoupatrová stavba se zvýšeným přízemím kvadratické dispozice s uzavřeným nádvořím. Do nádvoří se v přízemí otevírají kratší křídla a v prvním poschodí trojice arkád, které jsou nyní již zasklené. Uprostřed nádvoří se tyčí kašna se sochu Neptuna, která bývá přisuzována sochaři Francescovi Carattimu.⁷⁷ V severovýchodní části stavby přibývá hranolový přístavek, v němž se nachází s vysokými stropy kaple sv. Josefa. Uvnitř je dominantním prostorem zámku velký sál (nazývaný také palác) určený k reprezentačním akcím. Výzdoba interiéru, zvláště cyklus nástropních maleb ve velkém sále, se nápadně podobá výzdobě na zámcích v Náměšti nad Oslavou nebo v pražské Tróji, kterou vytvořili příslušníci italské malířské rodiny Tencallů.⁷⁸ Je tedy pravděpodobné, že se ve Lnářích této práce ujal Carpoferro Tencalla. Lnářský zámek byl pravděpodobně dostavěn do roku 1772, tedy v době života hraběte Vratislava.⁷⁹

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s.123.

⁷⁶ POCHE, Emanuel a kol. Umělecké památky Čech 2. Praha 1978, s.301.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ SCHEMPER-SPARHOLZ, Ingeborg, Illustration und Bedeutung inhaltliche Überlegungen zu den Fresken Carpoferro Tencallas in Trautenfels, Eisenstadt und Náměšť a. d. Oslava, Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte 40, 1987, s. 303-3019.

⁷⁹ FIALA, Zdeněk. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 1986, s.123.

Cílem diplomové práce je proto zachytit události dvacátého století na zámku Lnáře z dostupných archivních dokumentů a dalších zdrojů. Dílčími cíli jsou pak zaznamenat a popsat změny vlastníků zámku Lnáře a lnářského panství, zevrubně popsat proměny exteriérů a interiérů zámku a uvést tato fakta do dobových souvislostí. Diplomová práce je členěna na dvě velká období – první a druhou polovinu dvacátého století. V první části se nacházejí kapitoly z doby vlastnictví Lnářů šlechtickým rodem Lilgenau, dále kapitola o velkostatku Lnáře během pozemkové reformy ve dvacátých letech, následně se pojednává o panství Lnáře za vlastnictví Karla Bondyho, poté za vlastnictví Jindřicha Vaníčka s přerušением konfiskace nacistickými Němci až po konec druhé světové války. V následující části popisující druhou půli dvacátého století je vykresleno období, kdy bylo panství Lnáře v nucené správě, píše se o osudech vnitřního vybavení zámku, velké rekonstrukci v 70. a 80. letech až do doby sametové revoluce, po níž byl zámek navrácen rodině Vaníčkových. V závěru je krátce nastíněn současný popis zámku Lnáře, je shrnována celá diplomová práce a hodnoceno naplnění cílů.

Je velkým přáním autorky, aby se stal tento zajímavý objekt oblastí zájmu dalších výzkumných prací a níže předložená práce posloužila jako střípek historie tohoto pozoruhodného sídla a jeho obyvatel. Nechť je tato práce inspirací pro další studium zámku Lnáře a jeho obyvatel. Vyslovme naději, že se objeví ještě jiné nové zajímavé materiály zachycující naše téma a zpřesňující dosavadní či dokladující nové zajímavé skutečnosti.

1 První polovina 20 století na zámku Lnáře

České hrady a zámky ve 20. století mají jedno společné, proměny jejich vlastníků souvisí s množstvím společenských a politických změn této doby. Proto i zámek Lnáře kopíruje společenské události a reflektuje dobové změny, i když na něj mají často neblahý vliv. Mnoho českých památek bylo znehodnocováno během etap konfiskování majetku v důsledku pozemkové reformy ve 20. letech, později nacistickými Němci nebo komunistickou vládou. Zámek Lnáře postihly všechny tyto události a mimo ně je zasáhly také finanční problémy jeho majitelů.

Společně s necitlivým využívání památek se ovšem zrodila i myšlenka potřeby je ochránit. Počátky české památkové péče je možné sledovat od poloviny 19. století. První Státní památkový úřad se sídlem v Praze byl vytvořen se vznikem Československé republiky. Úřad se opíral o legislativu památkové péče od roku 1931 a v jeho pravomocích bylo dohlížet na stav a využívání historických památek. Úřad ovšem nemohl v této době poškozování nebo nevhodnou úpravu památek nijak postihovat.⁸⁰ V dobách, kdy tradičně hrady a zámky vlastnila šlechta⁸¹, nebyvalo obvykle nutné řešit tolik případů nevhodného působení na památku. Situaci ovšem proměnil jeden ze zákonů nového Československa, který zrušuje šlechtické tituly a odstraňuje veškerá privilegia z nich plynoucí.⁸² Podstatou tohoto zákona mělo být vytvoření rovné společnosti a vznosná myšlenka odstranění rozdílů mezi lidmi.

Další ranou, která na šlechtu dopadla, resp. vlastníky většího množství půdy, byla pozemková reforma.⁸³ Reforma se týkala majitelů velkostatků. Pro realizace

⁸⁰ NOVOTNÝ, Michal. Úřad nebo ústav. Proměny státní památkové péče zemích. *Dějiny a současnost*, leden 2012, roč. 24, č. 1, s. 40–43.

⁸¹ O šlechtě nejlépe viz ŽUPANIČ, J., FIALA, M., STELLNER F. *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*, Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml, 2001.; ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*, Praha: Agentura Pankrác, 2006; ŽUPANIČ, Jan. *Šlechtický archiv*. Praha: Agentura Pankrác, 2015.

⁸² Zákon 61/1918 Sb. ze dne 10. prosince 1918, o zrušení šlechtických titulů, řádů a výsad.

⁸³ Zákon 215/1919 Sb. ze dne 16. dubna 1919, o zabrání velkého majetku pozemkového stanovil zábor pozemků buď nad 150 ha zemědělské půdy, nebo nad 250 ha celkové půdy.

Zákon 81/1920 Sb. ze dne 30. ledna 1920, o přidělu zabrané půdy a úpravě právních poměrů k ní upravoval rozdělování zabraného majetku.

Zákon 329/1920 Sb. ze dne 8. dubna 1920, o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový určoval velikost náhrady zabrané půdy.

reformy byl vytvořen zvláštní úřad, Státní pozemkový úřad. Ten rozhodoval o vyloučení ze záboru, o vyvlastnění méně půdy než pod zákonem určenou výměru, o ponechání velkostatkářům většího množství, než bylo zákonem určeno, o výši náhrady, o rozdělování zabrané půdy a o výši přídelu.⁸⁴

Zajímavé a rychle se měnící dvacáté století s sebou přináší mnoho velkých proměn. Zámek Lnáře tyto proměny doby zasáhly velmi výrazně a objektivně lze říci, že v některých obdobích působily velmi negativně. Počátkem dvacátého století panství Lnáře vzkvétalo a mělo hospodářsky vybudováno velmi stabilní základnu. Situaci proměnila pozemková reforma, dopadající na velkostatek v období kolem roku 1924 a ve stejné době smrt majitele Karla Lilgenau. Velkostatek Lnáře ztratil mnoho pozemků a vlivem krize jen obtížně hledal podobu nové hospodářské obnovy. Helena Lilgenauová, dědička Lnář, se rozhodla velkostatek prodat a kupujícím se stal Karel Bondy. Tento podnikatel si na koupi a nákladné přestavby vzal úvěr, což se mu stalo osudným. Bohužel dluhy nebyl schopen splácet a na Lnáře byla uvalena exekuce. V dražbě pak velkostatek Lnáře kupuje JUDr. Jindřich Vaníček společně s rodinou, který koupi také realizuje úvěrem. Jindřich Vaníček nemohl počítat s okolnostmi, které následovaly. Velkostatek totiž nejprve zabavují nacističtí Němci a o několik let později komunistická vláda. Za pouhou polovinu století tak bylo v zámku pány patero majitelů a situace měla být ještě rozkolísanější ve druhé polovině 20. století, kdy sloužil zámek k mnoha různým účelům, které by si jeho původní stavitelé jen těžko mohli představit.

⁸⁴ NOVOTNÝ, Michal. Úřad nebo ústav. Proměny státní památkové péče zemích. *Dějiny a současnost*, leden 2012, roč. 24, č. 1, s. 40–43.

1.1 Počátek 20. století na zámku Lnáře a rod Lilgenau

Počátek dvacátého století se nese v duchu rozkvětu sídla. Majitelem tohoto objektu byla šlechtická rodina Lilgenau, která zámek a velkostatek Lnáře vlastnila od roku 1865 až do roku 1927.⁸⁵ Původní majitelé neměli děti a rádi by oba v dědictví darovali majetek každý svým příbuzným. Bylo proto dohodnuto, že bavorský úředník v Řezně Karel Theodor z Lilgenau, příbuzný hraběte Linckera, se ožení s Annou Árvayovou, příbuznou hraběnky, a syn z tohoto manželství bude dědicem.⁸⁶

Rod Lilgenau přichází do Čech z Bavorska, byl povýšen do stavu svobodných pánů roku 1666.⁸⁷ Zámek Lnáře tedy v dědictví získal nezletilý Karel Klement, jehož poručníkem ve věci správy zámku byl od roku 1872 do roku 1880 jeho otec Karel Theodor. Nebezpečným soupeřem mladého dědice byl starší syn Anny Árvay Klement Arvay, kterého podle některých také matka protěžovala.⁸⁸ Karel Theodor Lilgenau umírá roku 1881. Jeho syn se snaží velkostatek rozšířit a zvelebit nákupem lesního hospodářství Starý Smolivec od hraběte Viktora Boos-Waldecka roku 1887 za 170 000 zlatých.⁸⁹ Velkostatek⁹⁰ Lnáře měl v této době rozlohu 6 320 ha.⁹¹ Karel Klement dostal statek do rukou ve špatném stavu, bylo třeba mnoho investic a podnikavého ducha. Naštěstí získal do svých služeb velmi nadané odborníky. V první řadě správce Josefa Matyáše, pro lesní a rybníční správu Theodora Mokrého a důchodního a patronátního komisaře Josefa Riegra.⁹²

V roce 1888 se oženil s Helenou Kutscherovou, a tak měl důvod zámek před svatbou velikým nákladem opravit. Z manželství se narodili dva synové a tři dcery.⁹³

⁸⁵ STARKENFELS, W. A. von – KIRKBAUER von Ernst, J. E, *Oberösterreichischer Adel*, Nürnberg 1885 – 1904.

⁸⁶ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 114

⁸⁷ SEYLER, G. A. *Abgestorbener bayerischer Adel*, Nürnberg 1884.

⁸⁸ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 115.

⁸⁹ Tamtéž s. 114-115.

⁹⁰ Z celkové rozlohy 6320 ha tvořily lesy 2 408 ha, rybníky 1 019 ha, další zatopené plochy 971 a zemědělská půda 1 822 ha. ČERVENKA, Vladimír. Lnáře. Průvodcovský text, 2009, s. 25

⁹¹ Jiné prameny uvádějí celkovou rozlohu velkostatku 6 399 ha, z toho pole 2 095 ha, louky 522 ha, pastviny 379 ha, rybníky 962 ha, lesy 2 391 ha, neúrodná půda 19 ha a cesty a zastavěná plocha 17 ha. Tamtéž.

⁹² MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 115.

⁹³ Tamtéž, s. 116.

Karel Klement nechal opravit fasádu zámku a zamalovat starobylý obraz klíče, přes nějž byla usazena reliéfní deska s týmž znamením. Nalevo od hlavního vstupu pak byla vsazena podobná deska s motivem z erbu rodu Lilgenau s rostlinným ornamentem. Úplný heraldický znak rodu byl na desce osazen nad hlavní bránu do zámku.⁹⁴

Ve společnosti byl baron Karel Klement Lilgenau velmi oblíben; vystupoval velmi laskavě a provlastenecky.⁹⁵ Byl patronem devíti kostelů, do kterých nemálo investoval a je spravoval, až získaly po opravách vkusnou podobu. Obci Lnáře nechal roku 1898 postavit školu, kterou pojmenoval císařskou, neboť to bylo v době význačného jubilea císaře. Jeho manželka Helena každoročně o Vánocích obdarovávala úřednictvo, služebnictvo i dělníky, a hlavně jejich děti.⁹⁶

Ve vlastnictví Karla Lilgenau byl velkostatek před první světovou válkou ve „skvělé kondici“.⁹⁷ Ekonomicky velkostatek prosperoval, na místní i zahraniční trhy se vyvážel dostatek ryb, bažantů, koroptví a dřeva. Úspěšná také byla výroba piva z lnářského pivovaru, který byl roku 1907 přestavěn na parní pohon a významně zvýšil svou produkci. Zámek a tvrz byla elektrifikována a získávala proud z vlastní malé elektrárny. Mohla tak nabídnout ubytování úředníkům velkostatku a zaměstnancům pivovaru. Tuto přestavbu a elektrifikaci si Karel Lilgenau daroval ke svým padesátým narozeninám.⁹⁸

Zkouškou stability hospodářství Lnáře byla povodeň roku 1895. Za velmi krátkou dobu se voda valila všude, kam se dalo, a následky byly katastrofické. Povodeň v několika hodinách potrhala hráze rybníků Veský, Hradský, Podhajč, Hořejší a Dolejší Tchořovický. V Tchořovicích byly zničeny sádky a dům sádeckého, statné topoly ležely na dně rybníků, pole a zahrady byly plné písku

⁹⁴ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 115.

⁹⁵ Dalším z velkorysých darů barona Lilgenau bylo hned po požáru Národního divadla 1 000 zlatých na jeho obnovu, farnostem velkostatku daroval jednorázově 5 000 zlatých. Dále spoluinicioval výstavbu lokální dráhy z Nepomuka do Blatné s železniční stanicí ve Lnářích roku 1899. Na Lnářsku se společensky a kulturně angažoval společně se svou manželkou Helenou Kutscherovou. ČERVENKA, Vladimír. Lnáře. Průvodcovský text, 2009, s. 25.

⁹⁶ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 116.

⁹⁷ Karel Lilgenau pronajímal dvory v Bezděkově, Bělicích, Hvoždanech, Tisově a Starém Smolivci. Velkostatek sám spravoval dvory ve Lnářích, Tchořovicích, Poli, Hradišti, Mladém Smolivci, Novém Dvoře u Kocelovic. Z důvodu nevýnosnosti byly dvory Kladrubice, Lnářský Málkov, Živořice a Záboří zrušeny. ČERVENKA, Vladimír. Lnáře. Průvodcovský text, 2009, s. 25.

⁹⁸ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 118.

a balvanů a ryby unikaly do řek nebo hynuly. Jen na rybách byla vypočítána ztráta 60 000 Kčs. Do dvou let rybníky znovu opravil Theodor Mokrý se stavebním inženýrem Lambertem Pávkem.⁹⁹

Karel Lilgenau zaměstnával na svém velkostatku velmi zajímavé osobnosti. Mezi nimi zde působil např. Ing. Dr. techn. h. c. Theodor Mokrý, lesník a hospodář.¹⁰⁰ Od roku 1881 byl v Lilgenauových službách a významně se zapsal do dějin Lnářského panství. Zvýšil výnosnost lesů; prováděl jejich účinnou revitalizaci a nasazoval do nich nové kultury. Byl schopný i v rybníčním hospodářství, jak již bylo zmíněno, po povodních roku 1895 za pouhé dva roky znovu obnovil poničené rybníky. Všechny služebny velkostatku nechal propojit telefonní sítí, aby se případně včas předešlo negativním důsledkům živelných pohrom a zřídil v panství úzkokolejnou dráhu. Od počátku 20. století se začalo na jeho návrh s umělým přikrmováním ryb a došlo ke skvělým šlechtitelským výsledkům, při nichž se podařilo vyšlechtit „lnářského lysého kapra modráka“, typického svým zbarvením, kvalitou masa a tenkou bezšupinatou kůží. Tuto rybu představil Mokrý na specializované pražské výstavě roku 1921 a od té doby se těšila u zákazníků velké oblibě. Mokrý byl ve funkci „ředitele“ Lnářského velkostatku až do svého odchodu do důchodu roku 1925, poté působil jako profesor na ČVUT.¹⁰¹

⁹⁹ Tamtéž, s. 117.

¹⁰⁰ Theodor Mokrý se narodil roku 1857 a zemřel roku 1945. Tamtéž, s. 118.

¹⁰¹ MAJER, Alois. Dějiny osady Lnářské, 1923, s. 118-121.

1.2 Velkostatek Lnáře a dopady pozemkové reformy 1923 – 25

Před první světovou válkou měl velkostatek Lnáře 17 dvorů a čítal rozlohu 6 120 ha. Po první světové válce se krize podepsala i na lnářském panství; velkostatek hospodářsky stagnoval a pozvolna se propadal do dluhů. Mezi lety 1923-24 zámek zasáhla pozemková reforma, během níž velkostatek přišel o množství lesů, rybníků a zemědělské půdy, která byla rozprodána drobným a středním rolníkům.¹⁰² Ze záboru bylo propuštěno 3 983 ha včetně lesů a rybníků.¹⁰³ V rámci zemědělské výroby byl v panství pivovar i lihovar. Láh se pálil z brambor vypěstovaných na pozemcích velkostatku; zbylé brambory zkrmoval dobytek. Lihovar byl založen již roku 1874 a v roce 1924 jej získalo zemědělské družstvo, jehož 89 členů bylo z okolních vesnic. Od roku 1949 lihovar sloužil jako sušárna brambor. V panství se dále nacházely tři cihelny, jedna na páru v Podhájčí vyráběla cihly, střešní krytinu i drenážní trubky.¹⁰⁴

V téže době, již roku 1924, zemřel baron Karel Lilgenau a rok poté odešel na odpočinek Theodor Mokřý a správu velkostatku převzala vdova barona Lilgenau Helena Kutscherová společně se syny a zetěm.¹⁰⁵ Vdova Helena Lilgenau tehdy 11. 10. 1924 s pomocí právníka žádala o výjimku ze záboru, která jí byla zamítnuta.¹⁰⁶ 27. 7. 1925 proběhlo na zámku jednání o pozemkové reformě¹⁰⁷ a jejích dopadech na velkostatek Lnáře a komisionální řízení.¹⁰⁸

Ministerstvo školství a národní osvěty roku 1925 vytvořilo posudek o lnářském zámku a nejbližším okolí jako reakci na žádost o ponechání majetku majitelům Lilgenau a popisuje jej takto: „Zámek o čtyřech dvoupatrových křídlech do čtverce vyrůstá na mohutné zděné podnoži ze zámeckého příkopu dosud v podstatě zachovaného zejména na straně jihovýchodní před hlavním průčelím, přes nějž vede zděný most do hlavní brány zámecké. Tento zděný most byl postaven roku 1727 na místě staršího dřevěného. Kolem vnitřních stěn zámeckého dvora, jenž má podobu obdélníka, obíhá v přízemí velká arkáda dnes částečně

¹⁰² Jednalo se o 3 983 ha lesů, rybníků a orné půdy. Tamtéž.

¹⁰³ SEKERA, Jiří. Lnáře včera a dnes, 2010, s. 4.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Podle dokumentu ze dne 14. 11. 1924 JUDr. Antonína Schauera je univerzální dědičkou Karla Lilgenau Helena Lilgenau. NA, SPS, ka 214., s. 3.

¹⁰⁶ NA, SPS, ka 214, s. 4.

¹⁰⁷ Viz PEKAŘ, Josef. Omyly a nebezpečí pozemkové reformy, Praha: Vesmír, 1923.

¹⁰⁸ NA, SPS, ka 140, s.10.

zazděná. Místnosti přízemí i pater řadí se kolem chodeb, obíhajících kolem dvora na vnitřní straně křídel a jsou zaklenuty v přízemí a v prvním patře jednak klášterními, jednak výšečovými a zrcadlovými klenbami se štukem akantové spirály z dob kolem roku 1700. Střed hlavního traktu předního, obráceného k obci, tvoří velký sál probíhající oběma patry s bohatým štukovým stropem ve formách konce 17. století a přemalovanými malbami původně pocházejícími z téže doby, námětu alegoricko-mytologického. V bočních stěnách sálu je po každé straně mohutný raně barokní krb se štukovými reliéfy (Aeneas s Anchisem a Vulkán) krásně zachovanými. V traktu protilehlém střed přízemí a patra zaujímá zámecká kaple sv. Josefa pocházející ze dvojích period barokních, vysoké dokumentární hodnoty kulturní. Starší její část byla dokončena za Humprechta Černína a bohatě vyzdobena štukem. Hlavní oltář je vytvořen přímo ve zmíněné stěně pomocí nik a štukových rámců a nese barokní sochy z rané periody baroka v nikách a výbornou plastiku sv. Michala z první poloviny 18. století na vrcholu oltáře. Kaple byla roku 1787 zvětšena o pokoje přízemí a patra před ní ležící a vymalována velikými dekorativními výjevy ze života Josefa Egyptského od neznámého malíře. V nádvoří stojí mohutná kašna z konce 17. století, v první polovině 18. století zvýšená a doplněná, se sochou Neptuna na vrcholu. Renesanční tvrz na západ od zámku se zděným mostem přes příkop zachovala dosud podobu původního věžovitého stavení dvoupatrového se šikovým dvoupatrovým štítem, vjezdem klenutým lomeně, nad nímž jsou pískovcové znaky budovatele tvrze Volfa Novohradského z Kolovrat a jeho choti Judity rozené Šternberkové. Na těchto znacích je datována tvrz kolem roku 1597. Popsaný zámek a tvrz v tomto bohatství formovaných detailů tvoří vysoce cenou památku stavebně uměleckou a historickou. Park kolem zámku byl založen roku 1727 a vyzdoben později sochami. O původním rázu založení dodnes dává představu úprava příkopu před hlavní frontou zámeckou s alegorickými sochami 12 měsíců a část východní s dalšími sochami alegoricko-mytologického námětu ze dvou period domácí plastiky. Park upravený na části vějířovitě se rozšiřující do zámku směrem severovýchodním je disponován na hlavní osu spojující přímou čarou zámek a kapli sv. Anny (bývalé Kalvárie z roku 1703, přestavěná roku 1840) a má i dnes znatelné tři etapy vývojové: barokní, rokokovou a empírovou. Objekty stavební v parku buď tvoří uměleckou součást parku (mosty, můstky, kaple) nebo jsou v souladu a s myšlenkou poslední stylové úpravy romantické, takže tvoří podstatnou součást parku (skleníky, obydlí zahradníka, fíkovna). Tyto všechny

nemovitost svou stavebně uměleckou, historickou a přírodně památkovou cenou zaujímají výjimečné místo v umělecké minulosti země, přispívají výrazně k okrase krajiny a jsou dobře udržovány, takže plně vyhovují předpokladům § 30 př. zák....“¹⁰⁹

Dále se v dokumentu zmiňuje Bažantnice ve Lnářích, je to „ohrazený krásný smíšený les dobře uchovávaný s cestami, můstky, lesními průhledy, staletými lipami a duby, mající typický ráz přírodního parku a svým starým založením a estetickou i přírodně památkovou hodnotou tvořící význačný prvek v obrazu krajiny, jakož i zachovávající ukázkou staršího rázu krajinného.“ Také hrobka v Kadově „se nalézá na návrší izolovaném od okolního kraje jednak porosty stromovými, jedna ohrazením, a spojená je se středem obce Kadova pouze na západní straně ve velmi příznivém point de vue od farního kostela tamtéž. Sama hrobka je prostorný kostelík z 50. let 19. století v novogotickém slohu zbudovaný, který se stromovým rámcem okolí přispívá k okrase krajiny.“ Zmiňuje se dále přírodní park v Podhájí, který byl vysázen teprve před dvaceti lety; válečný hrob v Tchořovicích na paměť padlých úředníků velkostatku z roku 1918; přírodní park pod klášterem ve Lnářích, založený před 30 lety.¹¹⁰ Všechny uvedené objekty se podle tohoto posudku doporučily, pokud budou řádně spravovány a udržovány, vlastníkům ponechat.

Známe také Průvodní zprávu velkostatku Lnáře¹¹¹, která byla vytvořena před konfiskací a rozdělováním majetku. Zmiňuje, že se pozemky nacházejí v nadmořské výšce 470 – 568 m. n. m., poměrně vysoko s drsnějšími klimatickými podmínkami a množstvím srážek. Přístup k pozemkům je po dobrých okresních, státních a soukromých cestách a nakládací stanice u dvorů leží při lokální dráze Blatná – Nepomuk a Blatná – Březnice. Obhospodařování půdy se děje jednak ve vlastní režii a jednak na základě nájmu. Zemědělská půda je zařazena do krajin obilnářských, je různé povahy, vhodná k pěstování obilnin a píce. Půda byla zabrána a věnována rolníkům, zabrán byl i ovčín a množství budov.¹¹²

¹⁰⁹ Posudek ministerstva školství a národní osvěty. NA, SPS, ka 140, s. 18-25.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Průvodní zpráva velkostatku Lnáře. NA, SPS, ka 141, s. 30- 35.

¹¹² Tamtéž.

27. 10. 1925 bylo Heleně Lilgenauové propuštěno ze záboru 165 ha zemědělské půdy a 15 ha půdy jiné, tedy 180 ha půdy. V dokumentu se podrobně uvádí, které majetky s katastrálními čísly byly rodině Lilgenau ponechány. Spravuje o tom přehledná tabulka.¹¹³

Číslo vložky	Katastr. obec	Katastr. číslo	Kultura	Rozloha zemědělská půda ha a m ²	Rozloha jiná půda ha a m ²
405	Lnáře	100	pivovar		30 32
		106	skleník		9 06
		107	bednárna a lednice		10 21
		206	kůlna		88
		182	dům č.p. 106		87
		221	lednice		3 40
		153	les		40 28
		157	pastvina		2 83
		158	pastvina		3 40
404	Lnáře	110/1	lihovar		23 60
		110/2	obytné stavení		57
		222	hlíd. bouda		8
		154	pastvina		30 88
		155	pastvina		12 72
		156	pastvina		13 44
		část 380	manip. plocha		7 62
403	Lnáře	11	obytné stavení		2 73
		170	cementárna		61
406	Lnáře	171	cihelna		1 26
		174	obydlí u cihelny		11 11
		1402	pastvina		46 94
		1403/1	role, hliniště	12 32 56	1
		1403/2	role	3 49 59	
		1403/3	manip. plocha		61
		1403/4	hliniště		91 68

¹¹³ NA, SPS, ka 140, 28- 38.

		1403/5	manip. plocha		10 18
1239		1291	role	22 98 12	
		1271	role	1 37 98	
		137	zahrada	45 41	
		138	zahrada	1 76 94	
		377/3	zahrada	14 29	
		376/1	role	1 20 20	
		134	zahrada	18 31	
		136	zahrada	4 32	
		383	role	1 37 57	
		380	role	2 00 00	
		1229	role	1 26 78	
		1231	role	37 76	
		1232	role	2 14 54	
		1237	role	82 90	
		1234/1	louka	5 70 91	
		1238	role	15 98 12	
		1273	role	33 06 24	
		1274/1	louka	1 22 86	
		1274/3	louka	57 91	
		1277	louka	17 62	
		1278	louka	50 71	
		1279	role	6	
		1280	role	1 09 16	
		1281/1	louka	5 45 66	
		1281/2	louka	41 50	
		1283/1	role	4 14 99	
		1283/2	role	33 16	
		1286/1	role	3 27 96	
		1286/2	role	49 65	
		1292/1	role	2 13 30	
		1292/2	role	2 10 56	
		1389/1	role	12 02 21	
		1389/2	role	3	

		1391/1	role	78 06	
		1391/2	role	8 12	
		1392	role	4 48 50	
		63	dům č.p. 76		6 29
		80	dům č.p. 22		2 32
		97	dům č.p. 18		98 02
		98/1	dům č.p. 18/c		11 15
		98/2	dům č.p. 19		2 40
		113	dům č.p. 3		4 17
		115	kolna		61
		116	stodola		76
		117	dům		94
		118	obytný dům		1 83
		119	dům č.p. 9		4 03
		120	kolna a stodola		2 23
		121	dům č.p. 147		3 53
		124/1	dům č.p. 92/b		1 91
		125	dům č.p. 92		3 42
		175/1	dům č.p. 106		59 66
		175/3	dům č.p. 105		1 60
		175/2	obytný dům		1 12
		175/4	stav. plocha		91
		175/5	stav. plocha		53
		176	dům č.p. 167		5
		201	kolny		3 36
		202	kolny		5 40
		203/1	kolny		3 34
		203/2	obytný dům		3 18
		216	obytný dům		4 20
		207	hasič. kolna		44
		218	studna		40
		167	pastvina		1 08
		170	pastvina		2 16
		377/2	pastvina		7 05

		379/1	lesní školka		1 46 67
		140	pastvina		6 80
		133	pastvina		16 98
		1279	remis		2 59 31
		1288	neplodná půda		3 96
		1293	pastviny		1 08
		1354	pastviny		6 56
		1394	pastviny		4 14
		1395	pastviny		5 57
		1398	pastviny		10 18
		1407	pastviny		6 16
		1652	neplodná půda		29 31
		1675	cesta		20 86
		112	dům č.p. 2		2 73
1239	Lnáře	168	zahrada	5 57	
		141	louka	10 97	
		115	zahrada	73	
		382	mez		1 44
		384	mez		1 98
		380	role	71 62	
		1228	trativod		12 95
		1230	trativod		5 04
		1233	trativod		1 80
		1235	mez		5 57
		1236	mez		2 88
		1266	trativod		28 55
		1272	mez		14 75
		1274/2	trativod		57 01
		1275	pahorek		4 50
		1282	mez		5 57
		1284/1	trativod		3 63
		1284/2	trativod		4 67
		1287	trativod		25 54
		1290/1	trativod		3 77

		1290/2	trativod		1 99
		1290/3	trativod		9 83
		1349	mez		7 91
		1352	trativod		14 57
		1390/1	trativod		12 57
		1390/2	trativod		1 97
		1577/2	cesta		4 53
		1678	zahrada	1 16	
		92	zahrada	4 57	
25	Lnáře	111	zahrada	1 69	
34	Lnáře	94	zahrada	94	
1239	Lnáře	1399	louka	5 47 41	
		1404	louka	1 00 96	
		1406	role	2 66 81	
25	Lnáře	79	dům č.p. 25		3 27
34	Lnáře	65	dům č.p. 34		5 27
312	Lnáře	1173/1	pastvina		2 62
		1173/2	pastvina		6 24
		1173/3	pastvina		10 58
42	Mladý Smolivec	68	mlýn Lomnice		
		201, 202, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236/1, 236/2, 237, 238/1, 238/2, 239, 240, 939	Pozemky u mlýna Lomnice		
77	Mladý Smolivec	198	pozemky		
82	Mladý	199	pozemky		

	Smolivec				
86	Mladý Smolivec	197	pozemky		
121	Mladý Smolivec	200	pozemky		

Výše zmíněné pozemky jsou zbytky velkostatku Lnáře v rámci pozemkové reformy navrácené ze záboru zpět Heleně Lilgenau. Další soupis se ukazuje jako pozemky, které byly taktéž navraceny ze záboru a jsou tedy pod podmínkami udržování a libovolného povolení vstupu příslušných orgánů rodině Lilgenau k dispozici. Celkově se ze záboru vyjímá 53 ha 2 m², z toho 12 ha 52 a 38 m² zemědělské půdy, 40 ha 47 a 67 m² jiné půdy.¹¹⁴

Číslo vložky	Katastr. obec	Katastr. číslo	Kultura	Rozloha zemědělská půda ha a m ²	Rozloha jiná půda ha a m ²
1329	Lnáře	101	zámek		28 16
		103	skleník		19
		104	skleník		36
		106	obydlí zahradníka		9 06
		109/2	skleník		1 30
		111	řípkovna		1 26
		147	kaple sv. Anny		36
		142	zahrada/ park		16 36
		144	zahrada/ park		14 46
		145	zahrada/ park		1 62
		146	zahrada/ park		90
		147	zahrada/ park		3 79
		148	zahrada/ park		26 60
		149	zahrada/ park		5 57
		152	les		1 87
		159	zahrada		2 26 95

¹¹⁴ NA, SPS 140, s. 39-43.

		160	zahrada		1 17 07
		161	zahrada		76
		162	zahrada		12 41
		163	zahrada		30 39
		374	pastvina		5 39
		375	pastvina		2 88
		377/1	les/ park		18 14
		377/4	zahrada/ park		52 49
		379/1	zahrada/ park		3 11 96
		379/2	zahrada/ park		40 38
		1658	park		20 39
		1662/1	park		92
		1662/2	park		36
		167	st. plocha		15 14
		1361	louka	16 58	
		1362	les		39 74
		1363	les		44 06
		1364	louka	3 46 86	
		1365	louka	2 61 84	
		1367	role	66 00	
		1368	pastva		4 86
		1369	louka	30 57	
		1370	pastva		9 17
		1376	role	66 18	
		1378	zahrada	24 28	
		1380	les		6 89 51
		1383	les		6 97 39
		1384	louka	4 14	4 14
		1385	les		36 69
		1386	louka	3 28 01	
		1388	les		66 54
		část 1389/1	role	73 01	
		1647	les		5 22

		1648/1	les		12 88
		1648/2	les		26 83
		1646	role	8 45	
		1669	neplodná půda		25 54
		1670	les		1 44
		1431	les		23 92
		1432	les		23 56
		1434/1	pastvina		37 29
		1434/2	les		47 30
		1435	les		1 70 77
		1436/1	les		1 13 11
		1504	les		23 23
		1004/2	cesta		8 67
		41	st. plocha		1 44
	Tchořovice	1071	pastvina		1 17 61
		1190	pastvina		7 44 15
	Lnáře	1447	les		9 53
		1448	pastvina		11 42
		1450/1	pastvina		45 88
		1450/2	pastvina		17 73
		1450/3	pastvina		16 08
		1451	pastvina		10 97
		1452/1	pastvina		12 97
		1452/2	pastvina		2 81
		1452/3	pastvina		94
		1452/4	pastvina		2 13
		1556	daněprostá p.		11 52

Dále se v dokumentu zmiňuje, že nebyly ze záboru vyjmuty parostrojní pivovar ve Lnářích, lihovar ve Lnářích, cihelna ve Lnářích, cementárna ve Lnářích, mlýn Podhájí ve Lnářích, mlýn v Hradišti, mlýn v Tchořovicích, mlýn v Hutích u Závěšína a mlýn v Kocelovicích. Jedinou z výroben, který byla vyjmuta ze záboru, byl mlýn Lomnice v Mladém Smolivci. V odůvodnění se píše,

že ostatní části statku byly svou funkcí závislé na pozemcích, které ze záboru vyjmuty nebyly, tedy nejsou samostatné, a proto je nelze vydělit.¹¹⁵

Dalšími nemovitostmi, u nichž bylo vyjmutí ze záboru zamítnuto, jsou obora v Radošicích (vložka 1239, Radošice, katstr. č. 481/1, 481/2, 481/3, 481/4, 481/5 a 474), obora ve Starém Smolivci (vložka 255, Starý Smolivec, katastr. č. 902/2, 902/4, 869, 903/3, 834/1, 834/2, 834/3, 863, 864, 865, 867, 849, 856, 889/1, 859/2, 859/1, 78, 98, 173, 172/1, 172/2, 172/3, 174), pozemky ve Hvoždanech (vložka 1239, Hvoždany, katastr. č. 1014/1, 1014/2, 746, 745, 744, 742/1, 749; vložka 341, katastr. č. 750), pozemky ve Starém Smolivci (vložka 191, katastr. č. 180), pozemky v Roželově (vložka 94, katastr. č. 332/2).¹¹⁶

Finanční těžkosti se rodina Lilgenau snažila řešit, jak uměla, ještě rok po odchodu do důchodu byl jejich odborným poradcem i Theodor Mokřý. Rodina uvažovala o prodeji velkostatku, ale Mokřý jim to nedoporučoval, jelikož zájemci o koupi mu byli podezřelí a obával se, jaké by měli s majetkem rodiny úmysly. Z mnoha zájemců se nakonec ukázali dva jako pro baronku zajímaví. Jedním z nich byl československý velvyslanec Ferdinand Veverka, jehož dcera Kornelie byla provdána za barona Fridricha Hildpranda z Blatné. Druhým zájemcem byl pražský podnikatel Karel Bondy, který 12. listopadu 1926 navštívil doktora Mokrého v Písku a žádal ho o doporučení baronce a o návštěvu a prohlídku panství. Hned druhý den Bondy na zámek Lnáře přijel, aby si velkostatek prohlédl a baronku oslovil. I přesto, že baronka původně Lnáře prodávat nechtěla, učinila tak roku 1927 s dluhem 3 000 000 Kč ve prospěch Karla Bondyho.¹¹⁷

¹¹⁵ NA, SPS, ka 140, s. 45

¹¹⁶ Tamtéž, s. 49.

¹¹⁷ NA, SPS, ka 141, s. 38.

1.3 Historie Lnářské panství v období mezi lety 1927 až 1936

Novým majitelem zámku Lnáře se stal 8. 3. 1927 Karel Bondy^{118,119,120}. V smlouvě se uvádějí jako předmět koupě veškeré zemskodeskové a rustikální nemovitosti náležející k velkostatku Lnáře, vložka zemských desk 1239, Starý Smolivec 255 a Životice 1622 a kupní cena 10 800 000 Kč^{121,122}. Velkostatek Lnáře měl před pozemkovou reformou rozlohu 2 314,33 ha zemědělské půdy, 6 080 ha celkem. Čítal dvory Bezděkov, Bělčice, Hvožd'any, Nový Dvůr, Tisov, které byly obhospodařovány v pachtu, ostatní dvory Hradiště, Kadov – Málkov, Kladrubce, Lnáře, Pole, Radošice, Mladý Smolivec, Starý Smolivec, Trořovice, Záboří, Životice v režii hospodáře. Z této původní rozlohy se ze záboru vrátilo 3 984 ha¹²³ Karel Bondy koupil majetek se všemi břemeny plynoucími ze záboru.¹²⁴ V pozemkové knize je navíc uvedena povinnost fundace v naturálních dávkách k vydržování mnichů Řádu sv. Augustina v klášteře Nejsvětější Trojice ve Lnářích. Povinností jen z pivovaru je každoročně dodávat 39 hl piva.¹²⁵

Karel Bondy dříve studoval strojní inženýrství, které nedokončil, protože narukoval do rakousko-uherské armády a bojoval na frontě první světové války. Po válce v armádě zůstal a bojoval na Slovensku proti Maďarům za jednotu nově vzniklé republiky; poté působil jako obchodní zprostředkovatel ministerstva národní obrany. Karel Bondy se svými bratry Milošem a Vladimírem založili roku 1919 Pražskou průmyslovou a obchodní akciovou společnost zaměřenou hlavně na zahraniční obchod. téhož roku se stal společníkem a finančníkem nově založeného podniku na výrobu letadel Avia – Miloš Bondy a spol. k. s. V letech

¹¹⁸ Karel Bondy se narodil roku 1894 jako syn obchodníka a průmyslníka židovského původu Léona Bondyho, bývalého prezidenta živnostenské komory a majitele velkostatku Slapy. Jeho dědečkem byl Bohumil Bondy, pražský obchodník železem a první prezident obchodní a živnostenské komory, aktivní člen českožidovského hnutí, spoluzakladatel Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a spoluorganizátor první zemské průmyslové výstavy v roce 1891. ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s. 27.

¹¹⁹ Na státním památkovém úřadě byl Karel Bondy k majetku zapsán 21. 6. 1927. NA, SPS, 214, s. 12.

¹²⁰ Karel Bondy bydlel v Praze - Bubenči na adrese Zátorka 392. NA, SPS, ka 318, s. 3

¹²¹ Karel Bondy si na koupi Lnář půjčil a splácel částku s 8% úrokem. NA, SPS, ka 214, s. 146.

¹²² Další půjčka na rekonstrukce a zvelebení sídla činila 7 000 000 Kč. NA, SPS, 140, s. 150.

¹²³ NA, Schematismy Velkostatků, s. 501-510.

¹²⁴ Smlouva tržová. NA, SPS, 214, s. 126.

¹²⁵ Výpis z pozemkové knihy. NA., SPS, ka 140, s. 80-88.

1923 až 1926 byl ředitelem této společnosti a postaral se o její velmi úspěšnou obchodní bilanci. Avie byla poté předána škodovým závodům, nicméně jejím ředitelem byl ještě dva roky Karel Bondy.¹²⁶

Karel Bondy velkolepě upravil zámecké zahrady; nechal zde vybudovat bazén, tenisové kurty a kuželník; to vše ovšem z půjček. Opravy byly nutné, omítky zvětrávaly a opadávaly, celkově zámek vyžadoval rekonstrukci.¹²⁷ Do zámku se za jeho vlastnictví přivedla elektřina a vodovod.¹²⁸

Bondy se ovšem finančně vyčerpal a ještě více zadlužil a s již před tím značně zadluženým velkostatkem se dostal do finančních potíží. Další půjčka byla 4. 10. 1928 od Zemědělské záložny v Praze, a to na částku 3 500 000 Kč.¹²⁹ Jiná půjčka byla provedena u Agrární banky československé na 1 500 000 Kč.¹³⁰ Jindy požádal svého bratra Miloše Bondyho, aby se stal ručitelem jedné jeho půjčky na 3 500 000 Kčs u Československé obchodní banky v Praze a pomohl mu s ní; tato dohoda skutečně vznikla a od Miloše byla pak částka požadována.¹³¹

V roce 1930 ovšem Karel Bondy vyhlásil úpadek a byl nucen se zámku vzdát. Jeho dluhy se vyšplhaly na částku 7 601 74 Kč, kterou dlužil celkem 52 právnickým a fyzickým osobám.¹³² Byla na něj uvalena na základě soudního jednání 20. 5. 1929 v Praze exekuce a na zámek zástavní právo.¹³³

Bondy se pokoušel navrhnout vyrovnávací kvótu 35 %, veřejným jednáním s věřiteli a pověřenými osobami však byl návrh odmítnut. Z důvodu Bondyho vysokých dluhů byla v letech 1931 až 1936 na zámek uvalena nucená správa; kterou vykonával J. Guttenberg. Bondyho majetek a s ním i velkostatek Lnáře šel proto do dražby.¹³⁴

¹²⁶ ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s. 26.

¹²⁷ NA, SPS, ka 318, s. 190.

¹²⁸ Opravu fasády prováděla pražská projekční kancelář Václava Pilce, avšak nezachovala původní ráz stavby. Při pohledu na dobové fotografie je zřejmé, že byla razantně pozměněna okna prvního poschodí v nádvoří straně kratších křídel v místech zazděných raně barokních arkád. Navýšen byl také přístavek přiléhající k jihovýchodnímu křídlu zámku. Na fasádě průčelí byla vyměněna lilgenauovská reliéfní deska podobnou deskou s iniciálami K. B. (pozn. a. Karel Bondy) a letopočtem 1927. ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s. 27.

¹²⁹ Smlouva o půjčce. NA, SPS, ka 214, s. 152-5.

¹³⁰ Jiná smlouva o půjčce. NA, SPS, ka 140, s. 93.

¹³¹ Další smlouva o půjčce. NA, SPS, ka 140, s. 97

¹³² Dlužní úpisy. NA, SPS, ka 140, s. 94-96.

¹³³ Exekuční příkaz. NA, SPS, ka 214, s. 158.

¹³⁴ ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s. 27.

Zajímavým dokumentem je posudek stanovující odhadní cenu nemovitostí z 19. 12. 1935.¹³⁵ Velkostatek Lnáře se zemědělskou a lesní půdou, rybníky včetně hospodářských a deputátních budov a hajnic lesních a rybářských zahradnictví, zámku, činžovního domu, špitálu v Kadově, stavebních pozemků a příslušenství byl oceněn na 11 161 846 Kčs, z toho vnitřní příslušenství na 19 334 Kčs, cementárna byla zhodnocena na 10 896 Kčs, cihelna s pozemky na 458 119 Kčs, další zemědělské pozemky na 160 352 Kč, pivovar se zemědělskými pozemky a rybníky na 1 059 201 Kčs, jiné zemědělské a lesní pozemky a rybník na 69 752 Kčs, zemědělské pozemky a stodola v Hradišti na 36 630 Kčs, zemědělské pozemky v Závišíně na 11 004 Kčs, lesní půda v Roželově na 33 412 Kčs, jiná zemědělská a lesní půda, rybníky a činžovní domy na 812 901 Kčs, domek pilaře a zemědělská půda ve Lnářích na 133 564 Kčs, vodní pila Podhajč na 126 804 Kčs, zemědělské pozemky u mlýna Podhajče na 7 013 Kčs, mlýn Podhajč a pozemky na 208 037 Kčs, dvůr Starý Smolivec se zemědělskou a lesní půdou, rybníky, hospodářskými a deputátními budovami a zámkem na 1 712 992 Kčs, zemědělská půda patřící ke Starému Smolivci na 169 714 Kčs, zemědělská a lesní půda a rybníky v Životicích na 2 204 216 Kčs, další zemědělská a lesní půda v Životicích na 17 574 Kčs, mlýn a pozemky v Hradišti na 60 101 Kčs, mlýn a pozemky v Závišíně na 183 721 Kčs, zemědělské pozemky v Bělicích na 346 Kčs, deputátní pozemek v Kladrubech na 29 Kčs, zemědělské pozemky ve Lnářském Málkově na 1 106 Kčs, zemědělské pozemky v Tchořovicích na 8 245 Kč a louka v Kasejovicích na 6 654 Kčs.¹³⁶ Celkově byl tedy majetek Karla Bondyho před dražbou odhadován na 18 657 229 Kč.

¹³⁵ Posudek. NA, SPS, ka 140, s. 2

¹³⁶ Oznámení odhadní ceny. NA, SPS, ka 140, s. 13.

Neméně zajímavé jsou dokumenty z Archivu Bezpečnostních složek, které poměrně podrobně informují o především podnikatelské činnosti bratra Karla Bondyho, Miloše Bondyho, a v souvislosti s ním zmiňují i Karla. Mnoho dokumentů o podnikání je v maďarštině¹³⁷, ale některé jsou vedeny česky. Od roku 1940 byl Karel Bondy vyzván bratrem Milošem, aby v rámci své práce v Avii sbíral vojenské zprávy a zasílal mu je.¹³⁸ Miloš Bondy byl 21. 2. 1940 zatčen a není známo, zda byl odsouzen.¹³⁹ Na fotografiích a seznamech zadržených během války je Karel Bondy uveden hned dvakrát.¹⁴⁰ Uvedeny jsou také spisy o prošetřování Karla Bondyho.¹⁴¹ Veden byl v seznamu sledovaných podobně jako jeho bratr Miloš.¹⁴² V jednom z dokumentů byl dokonce Karel Bondy uváděn jako placený agent gestapa¹⁴³, bližší okolnosti ovšem nejsou dostupné.

Karel Bondy po dražbě majetku odešel jako obchodní zástupce do brněnské Zbrojovky a do bankovního domu Turnovský v Praze. Během druhé světové války byl aktivní v odboji, a proto byl nacistickými úřady dvakrát zatčen. Pro svou protinacistickou činnost a pro svůj židovský původ byl vězněn v Terezíně a poté v koncentračním táboře v Osvětimi a Buchenwaldu. Válku i se svými bratry přežil a do roku 1946 působil v misi Generálního štábu ČSR v Rakousku pro oblast repatriace československého železničního vozového parku. V 50. letech byl dlouhodobě léčen v různých zdravotnických zařízeních, ale znovu se zotavil. Do roku 1960 pracoval jako soustružník ve státním podniku Avia, který důvěrně znal z jiného postu, když ho zakládal a řídil. Poté žil v domově důchodců v pražských Kobylisích a roku 1965 zde zemřel.¹⁴⁴

¹³⁷ Miloš Bondy, obchodní a bratr Karla Bondyho, se narodil 27. 2. 1895 v Praze a dlouhodobě žil v Budapešti. ABS, fond 141.

¹³⁸ Archiv Bezpečnostních složek (dále jen ABS), fond 141, s. 315-21.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ ABS, 2M, 12039, s. 6, 7, 17.

¹⁴¹ ABS, 2M, 12401, s. 4, 6.

¹⁴² ABS, fond 302, 184-3; ABS fond 315, 44-81.

¹⁴³ ABS, 2M, 12443.

¹⁴⁴ ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s. 28.

1.4 Lnářského panství od roku 1936 až do konce 2. světové války a krátce po ní

Pražský advokát Jindřich A. Vaníček^{145,146} koupil lnářský zámek v dražbě 14. října 1936¹⁴⁷. Noví majitelé (JUDr. Vaníček a jeho potomci) zámek převzali 1. března 1937¹⁴⁸, a tímto dnem byla zrušena nucená správa uvalená pro dluhy na Karla Bondyho. V kupní smlouvě jsou jako nabyvatelé uvedeni JUDr. Jindřich Vaníček, Vlasta Kurzová, roz. Vaníčková, Ing. Josef Vaníček a Slavomír Vaníček.¹⁴⁹ Vaníčkoví tak nabyli velkostatek Lnáře a pozemkové parcely č. 7/1 louky ve Tchořovicích. Tchořovické pozemky o výměře 704 m² však prodávají manželům Bohumilu a Růženě Taitlovým.¹⁵⁰ Jindřich Vaníček vlastnil vedle Lnář i velkostatek Kluky, a to společně s Ing. Karlem a Zdenkou Vaníčkovými, který jim byl také zabaven.¹⁵¹

Lnářský pivovar ve tvrzi byl krátce poté prodán protivínskému pivovaru. Tento prodej pomohl částečně uhradit Vaníčkoví dluh na složení kupní ceny. Protivínský pivovar neobnovil výrobu lnářského piva, ale využíval prostory jako sklady protivínského piva. Ještě roku 1936 přitom lnářský pivovar produkoval 8 500 hl piva ročně.¹⁵² Vaníčkoví užívali zámek až do propuknutí druhé světové války.

¹⁴⁵ Jindřich A. Vaníček se narodil roku 1874 a zemřel 1958. NA, SPS 214.

¹⁴⁶ Otec JUDr. Vaníčka Jan Vaníček (1841-1919) byl ředitelem harrachovského velkostatku a později správcem majetku premonstrátů na Strahově. Je autorem teorie podvojného účetnictví, které také přednášel od roku 1911 na ČVUT v Praze. ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře, Průvodcovský text, 2009 s. 28.

¹⁴⁷ Dražba velkostatku se konala 14. října 1936 na zámku Lnáře a zúčastnili se jí tři zájemci. Bylo třeba složit povinné vadium ve výši 1 200 000 Kč; odhadní cena velkostatku bez některých pohledávek činila 18 654 240 Kč. Konečná cena, za kterou se velkostatek vydražil, se vyšplhala na 14 100 000 Kčs. NA, SPS, ka 214, s. 33.

¹⁴⁸ Smlouva trhová, NA, SPS, ka 214, s. 37-44.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Tento pozemek prodávají za cenu 3 520 Kč. ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře, Průvodcovský text, 2009 s. 28.

¹⁵¹ NA, SPS, ka 141, s. 40.

¹⁵² Produkce lnářského pivovaru byla o 2 500 hl vyšší než např. pivovar v Blatné. ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře, Průvodcovský text, 2009 s. 28.

Během několika málo dní se prožívání téměř celé Evropy zhroutilo, když začala druhá světová válka. 21. 5. 1938 byla suverenita naší republiky narušena chystaným německým přepadem hranic. Od počátku září byla politická situace velmi napjatá a válka hrozila každým okamžikem. Válka mocnou silou vypukla i ve Lnářích. Po několik dní byli ve Lnářích ubytováni němečtí uprchlíci před Henleinem, kteří brzy Lnáře opustili. 15. 3. 1939 obsadili říšskoněmecké vojenské jednotky naše území a den poté byl zřízen Protektorát Čechy a Morava. Od 1. října byly zavedeny lístky na potraviny, které byly postupně stále omezovány. 10. 5. 1940 přijel do Lnář menší německý oddíl, který se ubytoval v hostinci pana Matouška a v soukromí.¹⁵³

V roce 1939 byl zámek Jindřichovi A. Vaníčkovi německou armádou zabaven. V pozemkové knize je změna majitele u pivovaru uvedena k datu 4. 7. 1941, u zámku k datu 1. 12. 1939.¹⁵⁴ Vloženo bylo reálné břímě ve prospěch Protektorátu Čechy a Morava.¹⁵⁵ Zřízeno zde bylo výcvikové středisko Hitlerjugend. Majitelé zámku směli obývat byt v prvním patře jižního křídla; původní služebnictvo zůstalo v bytech v přízemí. Zámek střežili čeští četníci.

Lnářská kronika zaznamenává, že 7. 6. 1941 přijel na zámek německý „láger“ z Essenu v počtu asi 250 hochů a vedoucích. Byli to studenti gymnázia, kteří si ke svému vyučování propůjčili čtyři místnosti zdejší školy; současně tedy nastalo pro místní děti nepravdělné vyučování. S vedoucími přijela také vedoucí Německého Červeného kříže Marie Valloch, která zde setrvala až do konce války.¹⁵⁶

27. 5. 1942 byl v Praze spáchán atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heindricha, v Čechách a na Moravě byl vyhlášen výjimečný stav. Nařízen byl také hromadný odvod všech mužů od 17 do 50 let. Na konci ledna 1943 byla vyhlášena totální mobilizace.¹⁵⁷

Od 3. 3. 1944 byl po řadě jiných lágrů v zámku ubytován první lágr děvčat. 95 děvčat z vyšší dívčí školy ve Vídni s ředitelem a čtyřmi profesorkami pobývali v celém zámku asi 14 dní, poté odjeli do Kdyně na Šumavě.¹⁵⁸ 17. 3. 1945 přijel do Lnář poslední, opět dívčí, lágr. Bylo to 145 studentek z Essenu

¹⁵³ SoKA Strakonice. Kronika obce Lnáře 1918 – 1973. s. 169.

¹⁵⁴ Výpis z pozemkové knihy. NA, SPS, ka 214, s. 46-57.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 177.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 175.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 180.

s 12 profesorkami. Přijely sem z Poličky, odkud odjely před přibližující se Rudou armádou. Pobyly na zámku do 24. 4. 1945, kdy se už jen s těžkostmi odsud dostávaly zpět; železniční dráha pravidelně nejezdila¹⁵⁹.

5. 5. 1945 v bytě pana Syrového byl dán k dispozici telefon, a odtud byla řízena akce k ukončení války. Kolem poledne odjel mlynář z Podhájčí na motocyklu doprovázen partizánem k Životicím, kde byl při přestřelce s německými vojíny zabit. Bylo to vnímáno jako výstraha, že od Hvozd'an přijíždí pancéřové auto s dvěma nákladními auty s vojíny. Zdejší brigádníci se připravili k obraně. Němečtí vojáci byli zajati poté v Horažďovicích. V odpoledních hodinách bylo oznámeno, že od Pole přijíždějí americké tanky, Lnářští obyvatelé je běželi vítat.¹⁶⁰ V noci teprve Lnáře poznaly, co znamená být obsazeni vojskem. Z různých stran přicházely zprávy, že se tisíce a desetitisíce německých vojáků stahují ke Lnářům. V následujících dnech byla přes Lnáře převáděna a převážena spousta německých vojáků. Večer 8. 5. bylo partyzány zastřeleno pět Němců.¹⁶¹

Ve Lnářích se v květnu 1945 setkaly tři armády. Armáda americká, rudá a armáda generála Vlasova. Silnice z Plzně do Českých Budějovic byla totiž částí demarkační čáry. 6. května sem přicházejí američtí vojáci, jejichž důstojníci se ubytovávají na zámku. Na zámku Lnáře byli v této době ubytováni i vojáci 3. armády generála Pattona. Toto místo pro ně bylo základnou průzkumných a osvobozovacích akcí okolních měst a vesnic v oblastech sovětského vlivu. Jen o několik dní později se v blízkém okolí objevují příslušníci 1. divize Ruské osvoboditelské armády generála A. A. Vlasova, tj. ruští zajatci, kteří se rozhodli bojovat na německé straně proti Stalinovi. 11. května dorazil generál Vlasov do Lnář jednat s americkou stranou, aby jeho vojáci nebyli vydáni do rukou Sovětů. Vlasov nevěděl o americko-sovětských repatriačních dohodách, podle nichž měli být „vlasovci“ jako zajatci bez prodlení vydáni vojákům jejich mateřské země. Generál Vlasov i jeho vojáci byli 12. května předáni vojákům Rudé armády.¹⁶² Ve Lnářích byl postaven na počest Americké armády i památník osvobození.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 182.

¹⁶⁰ SoKA Strakonice. Kronika obce Lnáře 1918 – 1973. s. 184.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 185.

¹⁶² Vlasov na zámku se svými vojáky přespál a společně s kapitánem Buňačenkem ve Lnářích vydal rozkaz, aby se jeho vojáci dostali do americké zóny vlivu na vlastní pěst. Vojáci se proto zbavovali uniforem a dokumentů, které by je mohly u sovětů prozradit, protože 10. května se ke Lnářům přiblížili vojáci Rudé armády. 12. května se pokusil generál Vlasov odjet za americkou stranu demarkační čáry po silnici směrem na Klatovy. Za obcí Lnáře byl však v doprovodu eskorty

23. května 1945 přijela do Lnář 3. tanková rota 2. praporu Československé brigády za západu. 27. 5. května se stáhla americká armáda k jihu a byla přemístěna do Německa. Českoslovenští vojáci zůstali posádkou ve Lnářích.¹⁶³

Po válce byl zámek Lnáře opět vrácen majiteli Jindřichovi A. Vaníčkovi.

V archivu Bezpečnostních složek o JUDr. Jindřichu Vaníčkovi nejsou žádné záznamy. Údajně existovaly spisy, ve kterých byl veden jako kolaborant. Bylo proti němu vedeno řízení o státní spolehlivosti, které bylo později zastaveno.¹⁶⁴

odevzdán vojákům 25. tankového praporu sboru sovětského generála Fomyčina, který jej doprovodil na nejbližší velitelství Rudé armády. V Moskvě byl společně s ostatními důstojníky své armády odsouzen k trestu smrti oběšením pro velezradu, špionáž a teroristickou činnost. Stejně jako generál Vlasov, i jednotlivé skupiny jeho vojáků byly z rukou Američanů předány sovětům. Pouze skupina majora Koštěnky se pokoušela z obklíčení dostat ostrou střelbou, ale byla zdecimována. SokA Strakonice. Kronika města Lnáře 1918 – 1973, s. 186-187.

¹⁶³ Tamtéž, s. 188.

¹⁶⁴ ABS, informace pracovníků.

2 Druhá polovina 20. století na zámku Lnáře

Konec druhé světové války přináší velké změny ve vlastnictví hradů a zámků a v jejich užívání. Na základě prezidentských dekretů¹⁶⁵, které přišly v platnost v červnu 1945, začala konfiskace majetků osob německé a maďarské národnosti nebo zrádců a společností, jejichž správa úmyslně sloužila německému vedení války. Dekrety se vztahovaly na zemědělskou a lesní půdu, budovy a zařízení k nim náležející.¹⁶⁶

Na základě ustanovení dekretu č. 12/1945 nezáleželo na tom, jak a kdy majitel velkostatek nabyl. Stalo se tak, že byly konfiskovány i ty velkostatky, které již svým majitelům konfiskovaly okupační nebo protektorátní úřady. Tak jako byl do vlastnictví Protektorátu Čechy a Morava přenechán i velkostatek Lnáře. Podle zákona byly tyto převody neplatné, protože byly učiněny pod tlakem, a měly být tedy původním majitelům navraceny. Zjišťování skutečností o jednotlivých velkostatecích bylo ovšem tak zdlouhavé, že si původní majitelé na své majetky museli počkat.¹⁶⁷

Ve vlastnictví původních majitelů ale bohužel nezůstaly velkostatky příliš dlouho, protože již v roce 1947 byl schválen zákon o revizi první pozemkové reformy.¹⁶⁸ Ten se týkal pozemků včetně budov a jejich vnitřního vybavení. O rok později byla přijata nová pozemková reforma¹⁶⁹, která záměr konfiskací dokončila.

V roce 1951 prodělala veřejná správa reformu a zrušila Národní kulturní komise a státní památkové úřady. Nahradily je nově vzniklé krajské národní výbory. Ty se v případě potřeby mohly obrátit na Státní památkový ústav. Přesto

¹⁶⁵ Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. ze dne 23. června 1945, o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa a Dekret prezidenta republiky č. 108/1945 ze dne 25. října 1945, o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

¹⁶⁶ Více viz HAZDRA, Zdeněk, HORČIČKA, Václav a ŽUPANIČ, Jan. Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století = Der Adel Mitteleuropas in Konfrontation mit den totalitären Regimen des 20. Jahrhunderts. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011.

¹⁶⁷ DUFEK, Pavel. Restituce šlechtických velkostatků v Čechách po druhé světové válce. In Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, Praha: FF UK, 2011, s. 296–297.

¹⁶⁸ Zákon č. 142/1947 Sb. ze dne 12. srpna 1947, o revizi první pozemkové reformy.

¹⁶⁹ Zákon č. 46/1948 Sb. ze dne 14. dubna 1948, o nové pozemkové reformě, trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě.

bylo pro KNV velmi náročné památkovou péči vykonávat, a tak byla jako pomocný aparát v roce 1953 vytvořena provizorní organizace pod názvem Státní památková správa. Svými kompetencemi a náplní práce tato organizace navazovala na činnost Národní kulturní komise. Jejím hlavním úkolem bylo vést evidenci mobiliárních fondů hradů a zámků, zpracovávat historické a stavební průzkumy objektů, vydávala publikace i zajišťovala další památkové služby. Památky první kategorie ještě rozšířila, a tak jich na konci roku 1957 evidovala 131 hradů, zámků a hradních zřícenin.¹⁷⁰

První památkový zákon jako takový byl přijat teprve v roce 1958. Tím byla ukončena činnost Státní památkové správy a krajské národní výbory se o správu památek staraly samy. Vznikala tak při KNV Krajská střediska památkové péče a ochrany přírody. V roce 1960 došlo k další změně ve správě, a to k přenosu většiny pravomocí v oblasti památkové péče z KNV na Okresní národní výbory. V praxi ale památkovou činnost ONV z různých důvodů neprováděly, dále v ní působila Krajská střediska památkové péče a ochrany přírody i přesto, že to nebylo zcela v jejich popisu práce.¹⁷¹

Dalším nový památkový zákon byl přijat v roce 1987. Zákon správu památek ponechává nastavenou tak, jak byla v minulosti. Po roce 1989 se uplatňuje nový systém, ve kterém jsou kompetence přenechány regionálním pracovištím Národního památkového ústavu.¹⁷² Poslední výraznou změnu přineslo přijetí tzv. restitučních zákonů, kdy se nemovitý i movitý majetek začal vracet oprávněným žadatelům.¹⁷³

Ve druhé polovině dvacátého století opět dochází k několika změnám majitelů. Také se na zámku střídají různé způsoby jeho využívání. Od května 1948 byl zámek v národní správě a původní majitel Jindřich Vaníček tím přišel prakticky o veškerý svůj majetek. Na bývalém velkostatku Lnáře začaly hospodařit Státní lesy a statky.

¹⁷⁰ KUBŮ, Naděžda. Hradý a zámky po druhé světové válce, *Zprávy památkové péče*, 2008, roč. 68, č. 5, s. 385.

¹⁷¹ Zákon č. 22/1958 Sb. ze dne 3. května 1958, o kulturních památkách.

¹⁷² Zákon č. 20/1987 Sb. ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči.

¹⁷³ Zákon č. 403/1990 Sb. ze dne 2. října 1990, o zmírnění následků některých majetkových křivd; Zákon č. 87/1991 Sb. ze dne 1. dubna 1991, o mimosoudních rehabilitacích; Zákon č. 229/1991 Sb. ze dne 21. května 1991, o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, včetně novel.

Zámek Lnáře byl v roce 1949 prohlášen státním kulturním majetkem. O rok později nad ním byl svěřen dohled národní kulturní komisi, jejímž cílem bylo zjistit stav památky a vnitřního vybavení a co nejdříve zámek zpřístupnit veřejnosti. Během komunistické vlády se ovšem pro veřejnost zámek zpřístupnit nepodařilo. Zámek byl v 50. letech ve velmi zcháččeném stavu, podobně, jak tomu bylo u mnoha jiných podobných památek. Převzaly jej Československé státní statky a užívaly prostory nejprve především pro sebe, poté pronajímaly různým firmám a institucím. Během takového hospodaření docházelo nejen k chátrání v důsledku absence oprav, ale také ke škodám způsobeným zaměstnanci organizací v zámku. Roku 1951 shořela ve třech místnostech část stropu ve druhém patře a byla nákladním autem zbořena část hlavního vstupního mostu k zámku.

Zámek Lnáře byl využíván jako sběrna inventáře, do které putovaly svozy z jiných památek a převážely se na jiná místa. Z kmenového inventáře postupnými odvozy ve Lnářích nezůstalo téměř nic.

Rekonstrukce zámku započala až s převzetím zámku roku 1972 Generální prokuraturou v Praze. Zámek vyžadoval opravné práce v širokém rozsahu a vysokého nákladu. V roce 1979 Generální prokuratura upustila od dalších opravných prací a poté postoupila zámek Úřadu vlády ČSFR. Zámek se intenzivně opravoval díky investicím Úřadu vlády. Na rekonstrukci se podíleli také vězni z nápravného zařízení v Příbrami. V roce 1977 byly zrušeny Československé státní statky a část zemědělské půdy přešla pod správu nově vzniklého Jednotného zemědělského družstva Lnáře.

Od pádu komunistického režimu začali potomci původního majitele usilovat o navrácení zámku zpět do jejich rukou. V roce 1993 svůj oprávněný nárok uplatnili a zámek jim byl předán. Hospodářství původního velkostatku začal spravovat Dvůr Lnáře s. r. o., který se o něj stará dosud. Roku 1999 byl zámek v prohlídkové trase zpřístupněn veřejnosti. Od roku 2000 byla i tvrz zpřístupněna, Úřad Vlády ji přenechal obci Lnáře, která ji využívá jako infocentrum a knihovnu.

2.1 Období od roku 1948 až do konce padesátých let

V únoru roku 1948 Klement Gottwald se svým projevem vystupoval na balkoně v paláci Kinských na Staroměstském náměstí¹⁷⁴, který vedl do advokátní kanceláře Jindřicha A. Vaníčka. Komunisti, kteří si vynutili vstup do jeho kanceláře mu zanedlouho zabavili veškerý jeho majetek.¹⁷⁵ 11. 5. 1948 byla zavedena národní správa na uvedený majetek rodiny Vaníčkových, národním správcem bylo jmenováno ÚŘSLS v čele s Josefem Krejcarem. Jindřich Vaníček se proti tomuto rozhodnutí odvolával. Zmiňoval ve svém odvolání, že na majetku doposud váznou dva úvěry, u Spořitelny města Blatná ve výši 1 652 223, 30 Kčs a tři pohledávky u Zemědělské záložny v Praze ve výši 1 484 883, 90 Kčs. Upozorňuje tak na počínající povinnost platit tyto pohledávky jako náhradu zabavení statku. Odvolání mu bylo zamítnuto s nejasným vyjádřením.¹⁷⁶ 9. 8. 1948 bylo do Pozemkové knihy na pozemek parc. č. 100, pivovar č.p. 17 ve Lnářích vloženo vlastnické právo Zemi České.¹⁷⁷

Zemědělská půda velkostatku Lnáře byla odevzdána Československým státním statkům, které do své správy převzaly i rybníční a lesní hospodářství.¹⁷⁸ O velkostatku Lnáře projevil zájem Státní výzkumný ústav rybníkářský a hydrobiologický v Praze a žádal jej pro svou výzkumnou činnost. V případě, že Státní lesy a statky o Lnáře stojí, měly pro výzkumné účely uvolnit jiný svůj majetek. Lnáře zůstaly v rukou Státních lesů a statků.¹⁷⁹ Ty si pro sebe převzaly z velkého sálu v prvním patře z vyřezávaného dubu 33 bm ozdobného vyložení, troje dveře, dvě zrcadla se skříňkami, buffet, příborník, stříbrník, vytahovací stůl, dvanáct židlí, dva přídavné stolky s políčkami a pět okenních konzol. Zmiňuje to syn Jindřicha Vaníčka Ing. Josef Vaníček v dopise národní kulturní komisi v roce 1949, když po něm požadují závěsy do sálu.¹⁸⁰ O tomto majetku nejsou zprávy.

V první fázi 3. 7. 1948 byl velkstatek vyměřen na celkovou výměru 3 938 ha, z čehož na hospodářství lesní připadá 2 438 ha, na hospodářství rybníční

¹⁷⁴ Kancelář JUDr. Tehdy byla na Staroměstském náměstí 72.

¹⁷⁵ ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009, s. 28-30.

¹⁷⁶ NA, SPS, ka 140, s. 97.

¹⁷⁷ Výpis z pozemkové knihy. NA, SPS, ka 140, s. 98.

¹⁷⁸ K nucené správě došlo na základě zákona 142/47 Sb. s účinností k 1. 10. 1948.

¹⁷⁹ NA, SPS, ka 140, s. 100.

¹⁸⁰ NA, SPS, ka 318, s. 245.

960 ha a hospodářství polní 540 ha.¹⁸¹ 5. 8. 1948 byl učiněn další zápis, který podrobně informuje o rozsahu lesů ve velkostatku a ustavuje jejich majitelem a správcem Státní lesy a statky. Lesy byly tohoto rozsahu:

Polesí zámek celkově 175 ha, z toho lesní půda 16 ha,

Polesí Zábřeh celkově 471 ha, z toho lesní půda 461 ha,

Polesí Závišín celkově 532 ha, z toho lesní půda 514 ha,

Polesí Životice celkově 540 ha, z toho lesní půda 521 ha,

Polesí Radošice celkově 717 ha, z toho lesní půda 701 ha,

dva mlýny celkově 8 ha,

vodní pila celkově 1 ha,

rybníční hospodářství celkově 1 114 ha, z toho jen rybníky 961 ha.

Celkově za všechny položky je uvedeno 3 558 ha, z toho 2 360 ha lesů.¹⁸² Československé státní lesy podle dokumentu z 20. 1. 1951 spravovaly lesy velkostatku Lnáře o výměře 203 ha.¹⁸³

Do 28. 10. 1948 měl být velkostatek rozdělen družstvům a obcím.¹⁸⁴ Zatím byla jen zavedena národní práva a jmenován národní správce, který měl zajistit nemovitý a movitý majetek a konat v zájmu jeho „záchranu“.¹⁸⁵ 9.7.1949 byl Zámek Lnáře prohlášen státním kulturním majetkem. Tím zanikala všechna majetková práva původního majitele JUDr. Jindřicha Vaníčka (někdy ho ve spisech zastupuje syn Ing. Josef Vaníček), a to podle zákona 137/1946 Sb.¹⁸⁶

Spisy Státní památkové správy v Národním archivu obsahují jen málo dokumentace z první poloviny 20. století, zato v padesátých letech dokládáme mnoho spisů, těch, které přímo souvisejí s hospodářskou situací zámku, je jen v kartonech 86 a 318 více než 1200 listů. V dokumentech jsou nejasnosti a některé dokumenty si přímo odporují; tento fakt badateli velmi ztěžuje situaci.

¹⁸¹ NA, ÚŘSLS, ka 497.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ NA, SPS, ka 318, s. 22-28.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ NA, SPS, ka 140, s. 101.

¹⁸⁶ Zákon 137/1946 Sb. o národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku; NA, SPS, ka 816, s. 17- 21.

24. 2. 1950 se na zámku konalo komisionální řízení Národní kulturní komise, jednala o všech nemovitostech objektu zámku. Komise řešila mimo jiné nesrovnalosti ve stavu vodovodů na katastrální mapě a v realitě.¹⁸⁷

Majetek zámku, který byl získán revizí první pozemkové reformy, sestává z:

zastavěné plochy zámku č.p. 1 o výměře 0, 2816 ha,

dvou skleníků, domu, skladiště,

domu č. p. 5, č. p. 2 a č. p. 3,

dále prostranství před zámkem, zahrady, pastvin a lesa, také minaretu a pivovaru.

To vše o celkové výměře 5, 4507 ha. Celkové vyčíslení hodnoty budov tehdy bylo 7 123 242 Kčs a pozemků 69 008Kčs.¹⁸⁸

Roku 1950 byl nad objektem zámku a okolí svěřen dohled národní kulturní komisi¹⁸⁹, jejímž cílem bylo zjistit stav památky a vnitřního vybavení a co nejdříve zámek zpřístupnit veřejnosti. Plánem národní kulturní komise bylo zrekonstruovat celé průčelní křídlo zámku a dobově ho zařídit, aby zde byl vytvořen prohlídkový okruh pro návštěvníky. S tím nesouhlasili představitelé Státního statku a trvali na svém využívání nejen nynější části, ale celého objektu. Na rekonstrukci či dílčích opravách zámku se ovšem nechtěli podílet. Stav zámku na počátku 50. let, podobně jak tomu bylo v této době u většiny podobných památek, byl neutěšený. Vodovodní potrubí bylo v havarijním stavu, protože mrazem praskalo a na jaře roku 1955 promočilo strop koupelny v 1. poschodí; v několika místnostech byly prohnílé podlahy a poškozené stropy, které místy hrozily zřícením.¹⁹⁰

Zámek v té době využíval Státní statek (od dubna roku 1950 téměř všechny místnosti), měl zde i kanceláře a skleníky, a očekával, že bude moci dále prostor obývat, což mu bylo zamítnuto (co se týče zahrady a velkého sálu v přízemí i velkého sálu v prvním poschodí). Obdobně žádala prostor TJ Sokol, která požadovala cvičit v prvním patře. Na jistou dobu se jí to povedlo. Městskému národnímu výboru Lnáře byla k užívání ponechána jídelna v 1. patře, která se využívá jako obřadní síň dodnes.

Státní statek ve Lnářích žádal o ponechání zahrady v jejich majetku, protože je oplocená a pěstují tam zeleninu. To bylo ale zamítnuto, protože má

¹⁸⁷ NA, SPS, ka 816, s. 24.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 30.

¹⁸⁹ Všechny předměty v zámku byly konfiskovány a prohlášeny za národní kulturní majetek podle dekretu prezidenta republiky č.108/1945 Sb. ze dne 25. října 1945, o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

¹⁹⁰ NA, SPS, ka 318, s.30.

sloužit ke kulturnímu, ne hospodářskému záměru. Pěstování zeleniny ovšem nakonec na pozemcích širšího areálu zámku Lnáře probíhalo. Nájem Státního statku ročně činil 14 050 Kč, nová smlouva byla sepsána od 1. 11. 1951.¹⁹¹ Státní statky¹⁹² využívaly zámek jako prostory pro ředitelství, kuchyni, byt kuchařky, kádrového pracovníka, klíčníka a sezónně tam bydleli zaměstnanci státního statku.

V roce 1951 byl vytvořen zápis o zbytkovém statku Lnáře k převzetí pro účely první pozemkové reformy. Výměra činila stále stejně 3 938 ha, z čehož ovšem na zemědělskou půdu připadalo 320 ha a na rybníční včetně mlýnu 1 122 ha, na lesní půdu včetně pily 3 436 ha. Většinu nemovitostí do správy získaly Československé státní lesy.¹⁹³ Rybníky spravovalo státní rybářství Blatná a rybníky v povodí Úslavy státní rybářství Klatovy.¹⁹⁴ (V osmdesátých letech lnářské rybníky dodávaly na trh 230 tun ryb ročně, chov lnářského modráka však neobnovily.)

Pivovar byl nyní v rukou knížete Schwanzenberka a poté ve státních. Prostory bývalého pivovaru ve tvrzi byly skladem pro národní podnik Jihočeský pivovar Protivín a využívaly se i pro dva byty. Ve tvrzi byl také prostor pro bydlení správce skladu, listonoše, poštmistra, šoféra a pro služebnu SNB a dílnu STS.¹⁹⁵ Od 13. 6. 1951 mělo v nájmu budovu pivovaru Hospodářské družstvo v Blatné.¹⁹⁶

Prostory zámku Lnáře byly pronajímány několika institucím a firmám. Jak již bylo zmíněno, městský národní výbor si pronajímal velký sál v 1. poschodí, který mu sloužil jako svatební síň a tuto funkci plní často i v současné době. Od 16. 9. 1951 byla uzavřena nájemní smlouva s Lidovým družstvem Zelekvět. Později jej využívala např. Mototechna, Medica aj.

1. 2. 1951 vznikl v zámku požár na jižní straně ve druhém poschodí. Traktoristé Státního statku, kteří pokoj obývali jako soukromý byt, nevěděli, že

¹⁹¹ NA, SPS, ka 318, s. 42-45.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Zápis. NA, ÚŘSLS, ka 816, inv.č. 941.

¹⁹⁴ Státní velkovýroba nesoustředila svou pozornost na chov lnářského modráka, který s poklesem teploty vody špatně přibíral a dorůstal do prodejní velikosti o dva roky déle než jiné druhy. Tyto a jiné důvody vedly k ukončení produkce této jedinečné ryby a rozběhnutí výhradního chovu běžných šupinatých kaprů. ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. Lnáře 2009 s. 29.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 30.

¹⁹⁶ NA, SPS, ka 318, s. 47.

jedna stěna je prkenná a nikoli zděná a přistavili k ní zelená kamínka, i když už jedna kamna v pokoji byla. Brigádníci přetopili kamna a v jednom z rohů místnosti druhého patra vznikl požár, který byl v zárodku uhašen, takže škoda byla poměrně malá. (Škoda byla vyčíslena na 30 000 Kčs staré měny, 6 000 Kčs nové měny.) Následuje dlouhotrvající řešení situace, kdo za požár mohl a kdo jej bude platit. Chybou totiž bylo špatné technické provedení kouřovodu. Z jedné místnosti dvěma dřevěnými příčkami byly vytvořeny místnosti tři, v jedné byla kamna a kouřovod byl veden dřevěnými příčkami; jaká byla izolace, nebylo možné zjistit. Jedna příčka začala hořet a rozhořel se i strop nad ní. Nakonec většinu hradil Státní statek, ale solidárně s ním část také Státní památková správa.¹⁹⁷

Roku 1952 se do zámku nastěhoval nový správce Josef Ouředník, který tam získal služební byt. Na zámku pobývaly za jeho správcování v nájmu ČSSD, Hospodářské družstvo v Blatné, Státní rybniční správa, Mototechna, MNV, Lidové družstvo zahradníků Zelekvět a jiné fyzické i právnické osoby.¹⁹⁸ TJ Sokol získala ke cvičení do pronájmu prostory zámeckého parku.¹⁹⁹ Téhož dne, kdy Ouředník na zámek přišel, tj. 3. 3. 1952, byly sepsány nájemné smlouvy s uživateli bytů:

Josefem Ouředníkem, Josefem Vítkem (1800 Kčs roční nájem), Bohoušem Lehečkou (1800 Kčs), Stanislavem Beranem (1400 Kčs), Antonínem Řeřichou (1400Kčs), Josefem Koželoužkem (800 Kčs), Boženou Arnoštovou (12000 Kčs) a Marií Zíkovou (400 Kčs.).²⁰⁰

V listopadu 1952 se plánovala přestavba mostu ve Lnářích, jeho rozšíření z 6 m na 11,5 m. Přestavba byla povolena s důrazem na zachování rázu a neponičení soch sv. Donáta a sv. Jana Nepomuského. V oblasti stavebních prací byla další změna, v zimě roku 1952 byla stržena shnilá chata v objektu zámeckého parku.

Od února do června 1955 se v zámku nacvičovala spartakiáda.

V roce 1956 převzalo operativní správu nad zámek na krátkou dobu Ministerstvo zdravotnictví (od MNV Plzeň). Ministerstvo žádalo od Státní správy vyklizení objektu, což trvalo od podzimu 1955 do 1. 5. 1956. Mezitím objekt

¹⁹⁷ NA, SPS, ka 318, s. 52.

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Nájemní smlouvy. Tamtéž, s. 53-65.

²⁰⁰ Nájemní smlouvy. Tamtéž.

převzalo Ministerstvo zahraničního obchodu na zřízení internátu, které ale když zjistilo, že by bylo potřeba na opravu objektu 2,5 - 2,8 mil Kčs, převod odmítlo. Po něm také převod ze stejného důvodu odmítlo i Ministerstvo zdravotnictví.²⁰¹ Je téměř pravidlem, že pokud se firma dostane do pronájmu do zámku, musí vykonat nutné opravy obývaných pokojů, protože velká část z nich byla vždy v neúnosném stavu. Opravy si pak firmy dělají vlastním nákladem.

V červnu 1956 byla uzavřena smlouva o pronájmu s firmou Ligna, podnikem zahraničního obchodu, skladovala v zámku 70 vagónů zápalek. V září byla uzavřena nájemní smlouva s Mototechnou, v přízemí obývala 7 místností. Státní statek má v této době k dispozici 14 místností. Podnik Medika má celé druhé poschodí, tj. 18 místností (tři poškozené od požáru dosud neopravené). Byla také uzavřena dohoda o pronájmu pěti místností a bytu 1+1 Jáchymovským dolům.²⁰²

Od léta roku 1956 je v zámku Kino (původní bylo v hostinci na Panské ve Lnářích, kde sál vyhořel), také je v zámku knihovna, divadelní sál s šatnou a rekvizitárnou. Prostory byly upraveny, některé zdi probourány, jiné průchody zazděny, aby tento prostor mohl vzniknout.²⁰³

Od května 1954 se pro Státní statek stavěly byty a kanceláře ve Lnářích, aby byly uvolněny prostory zámku. Mělo přijet 50 mužů (vojáků Armastavu) a vyhrazeno na stavbu byl 1 000 200 Kčs; vše organizovalo Ministerstvo kultury a SPS. Byty se stavěly přímo ve Lnářích, vojáci měli po dobu stavby bydlet v zámku. Novou budovu Československých státních statků stavěl Armastav za pomoci vojáků základní služby. Od jara 1956 se do nové budovy ze zámku přestěhovala administrativa státních statků. Z nové budovy pokračovali zaměstnanci Státních statků ve správě asi 30 farem.²⁰⁴ Zámek v době stavby obývalo vojsko. Vojsko žádalo ubytování po obci Lnáře, která zámek přislíbila. Prosilo o umístění SPS, a když se odpovědi nedočkalo, nastěhovalo se do zámku samo. Správce jim odemkl a nechal celé druhé patro. V zámku pobývali vojáci proti vůli správce; také se během jejich pobytu ztratila opona; a protože správce

²⁰¹ NA, SPS, ka 318, s. 66-69.

²⁰² NA, SPS, ka 318, s. 70.

²⁰³ NA, SPS, ka 318, s. 74.

²⁰⁴ SEKERA, Jiří. Lnáře včera a dnes. Lnáře 2010, s. 18.

ztrátu ihned nehlásil, byl nařčen z krádeže on společně s obviněním, že nezajistil sály před vstupem vojáků. Vojsko po sobě při odchodu údajně vše uklidilo.²⁰⁵

Na podzim tohoto roku 1956 nákladní auto s přívěsem firmy Medika (která měla v zámku sklady léků) poškodilo v šíři 2m kamennou balustrádu a jednu sochu. Vůz byl ale od ČSAD, náhrada škody se žádala po něm, vyřízení bylo problematické. Kolem roku 1960 se vedle hlavního schodiště upravoval pro firmu Medika výtah.²⁰⁶ Na chodbách všech pater a na schodištích byl špatně veden elektrický proud, proto byl odpojen.²⁰⁷

Stav zámku a jeho okolí na konci padesátých let byl žalostný. Tvrz byla ve velmi špatném stavu, omítky padaly, komín na pivovaru hrozil spadnutím. Most vedoucí do parku měl stále část zřícenou, schodiště do parku byla sesunutá, bazény chátraly, kamenná hradba parku byla na místech rozbitá, kaplička měla zničenou střechu a dveře, park byl neudržovaný a chátral podobně jako vše v areálu zámku.²⁰⁸

²⁰⁵ NA, SPS, ka 318, s. 308.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 225.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 236-239.

²⁰⁸ Tamtéž.

2.2 Osudy vnitřního vybavení zámku Lnáře

Národní kulturní komise v čele s Bedřichem Procházkou, který se stal národním správcem nad vnitřním zámeckým zařízením, sepsala seznam mobiliáře a dalšího majetku. Je doložen soupis obrazů a nábytku²⁰⁹ a také soupis nádobí a drobných předmětů²¹⁰. Některý inventář byl vydán bývalému majiteli JUDr. Jindřichu Vaníčkovi, jedná se o užitné věci bez kulturní hodnoty. O soupis se postaral 10. 11. 1952 oblastní inspektor J. Pilka.²¹¹ Oproti předchozímu soupisu v seznamu chybějí dvě barokní židle a přehoz na stůl, které měl zřejmě bývalý majitel J. Vaníček, navíc nebyly v soupisu zapsány lustr a dvě lehátka. O barokních židlích bylo zjištěno, že byly zřejmě spáleny zaměstnanci Státního statku. V jedné místnosti ve 2. poschodí měl Jindřich Vaníček uložené své věci a klíče správě zámku nebyly dány. Roku 1953 tam ovšem vnikl Dr. Kouba a vytvořil seznam toho majetku. Další soupisy jsou s datem 6. 2. 1953 a upravené 29. 7. 1957.²¹² V roce 1953 předměty na zámku ocenil Dr. Kouba a seznam byl odevzdán Antikvě.²¹³

Nábytek z velkého sálu, který soužil jako jídelna, byl propůjčován MNV Lnáře jako vybavení obřadní síně, jak tento sál používal.²¹⁴ Po synovi Ing. Josefovi Vaníčkovi byly MNV do obřadní síně požadovány závěsy, které původně ve velkém sále byly; Ing. Vaníček je vydat odmítl.²¹⁵

Z mobiliáře zámku byl přesunut empírový nábytek pro zařízení úřadu náměstka předsedy vlády Dr. Zdeňka Nejedlého. Jednalo se o psací stůl, 5 židliček, 4 křesla, pohovku, stoleček, menší stůl s mosazným kováním; ve druhé místnosti psací stůl, křeslo (ze zámku Hluboš). Úřad vlády nechal nábytek opravit za 64 000Kčs.²¹⁶

²⁰⁹ NA, SPS, ka 318, s. 232.

²¹⁰ Tamtéž, s. 234.

²¹¹ Zajímavostí z provádění zápisu je, že ve lnářském zámku nebyl k dispozici psací stroj, neboť jej plně využívaly Státní statky, a když byl po 18 h k dispozici, vypínal se v celém objektu elektrický proud. To značně ztěžovalo inventarizaci a většina zápisů byla prováděna po nocích. NA, SPS, ka 140, s. 37.

²¹² NA, SPS, ka 318, s. 239.

²¹³ Tamtéž, s. 248.

²¹⁴ Tamtéž, s. 249.

²¹⁵ Tamtéž, s. 252.

²¹⁶ Tamtéž, s. 269.

Pro náchodský zámek také převzali 4 křesla, zlacený stůl, zrcadlo ve zlaceném rámu (z bytu Dr. Šternberka).²¹⁷ Do státního zámku Horšovský Týn byly převezeny ze Lnář tři gobelíny k instalaci. Všechny ostatní koberce ze zámku Lnáře byly převezeny do jiných objektů, v zámku nezůstal žádný.²¹⁸ Do Žďáru Nad Sázavou bylo převezeno šest regálových skříní na knihy. Jednu pohovku také obdrželo Ředitelství divadla v Plzni.²¹⁹

Roku 1954 byly převezeny ze Lnář do Velhartic hodiny (v jiných spisech chybně uváděno, že do Dolních Břežan) popsané jako zlacená skříňka s hodinami, ciferník s římskými číslicemi. V knihovně ve Lnářích bylo 660 knih, které byly určeny k distribuci. Na zámku v Blatné jsou uloženy ze zámku ve Lnářích: knihovní skříň (8 ks, celková hodnota 1360 Kčs). Na jaře roku 1954 byly z mobiliáře ze Lnář převáženy další věci – nevyjmenovává se majetek, ale jen evidenční čísla.²²⁰

Roku 1955 Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze převzalo velké kameninové vázy z 19. století Satzuma v hodnotě 2 000 Kčs. Krajskému oblastnímu divadlu byla přivezena vitrína, stůl, lavice a křesla z raného baroka, pohovka, lehátko a stůl o hodnotě 4650 Kčs, dále stolek, lehátko a sekretář.²²¹ Co se týče seznamu majetku na zámku ve Lnářích, jsou uvedeny jen seznamy majetku původního, vůbec se nezaobíráme srovnáním, kterých bylo na zámku několik, znovu tu byly kontrolovány a rozváženy jinam a nezůstalo z nich na zámku nic.

17. 5. 1955 byl jmenován národním správcem nad vnitřním zámeckým zařízením užitkové hodnoty zámku Lnáře Bedřich Procházka z Blatné. Vyhotovil soupisy inventáře. 18. 3. 1958 byla zrušena jeho správa nad vnitřním majetkem. (Za výkon a likvidaci této národní správy dostal Bedřich Procházka 350 Kč podle instrukce ministerstva financí paragraf 3/1958 Sb.) Kolem roku 1956 byla Správa nad inventářem předána Středisku státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích.²²²

V roce 1956 bylo dceři JUDr. Vaníčka Vlastě Kurzové předáno 18 předmětů z mobiliáře zámku. Jednalo se o dvě skříň kuchyňské, jednu skříň vyřezávanou, dvě postele, dva noční stolky, dvě lehátka, jednu žlutou skříň (a dvě

²¹⁷ NA, SPS, ka 318, s. 270.

²¹⁸ Tamtéž, s. 274.

²¹⁹ Tamtéž, s. 275.

²²⁰ Tamtéž, s. 279.

²²¹ Tamtéž, s. 281.

²²² Tamtéž, s. 288.

položky neznámé). Dříve bylo původním majitelům, ještě J. Vaníčkovi, vydáno bez dokladu několik věcí z kufru. V tomto kufru se nacházely tři kožichy do kočáru a jeden nánožník.²²³

V roce 1956 pokračovalo odvážení lnářského vybavení. Do Smolotel byla převezena kamenná socha světice – ženská postava ve splývavém rouchu s rukama zkříženými na prsou.²²⁴ V dubnu 1957 byl ve Velharticích „objeven“ obraz, o kterém nejsou záznamy, který je pravděpodobně převezen ze Lnář – olej na plátně lesní krajina ve zlaceném rámu. V témže roce byly ze zámku odcizeny jedny hodiny, krajský národní výbor v Plzni z toho obvinil správce zámku J. Ouředníka, poté brigádníky Státního statku.²²⁵

V srpnu 1957 byl na zámek přivezen svoz z Černínského paláce a zámku Břežany opravdu historicky cenný materiál větší hodnoty a také pozdně gotický deskový obraz ze svozu B. Slánský, jinak je ve Lnářích majetek údajně nevelké hodnoty.²²⁶

Znovu se řeší soupis vnitřního majetku a nastává zmatek, co skutečně má být na zámku uloženo a co tam je. Některé věci, které měly být vydány původnímu majiteli, byly zjevně zajištěny SPS pro své užívání. Původnímu majiteli JUDr. Vaníčkovi byl přiznán další majetek, který užívá SPS, který jim s výhradním vlastnickým právem ponechává k užívání. Z bytu Jindřicha Vaníčka byl ve Lnářích ještě v 60. letech uložen spinet zn. Rosenberk.²²⁷ Opakovaně se projednávají nedostatky v dokumentaci o svozech a mobiliáři. Záhy je vytvořen soupis majetku, který zůstává jako vytržiený v zámku ve Lnářích.²²⁸ Jedná se o soupravu nábytku z tvrdého leštěného dřeva rokokového tvaru čalouněnou z 2. poloviny 19.stol - 2 pohovky, 2 křesla, 4 židle (cena 700 Kčs), psací stůl, leštěný ořech rokokového tvaru – 2. pol. 19. stol (cena 150 Kčs), stůl leštěný ořech na rozčleněné noze 2. pol. 19. stol (100 Kčs), 2 pohovky z mořeného dubu, 2. pol. 19. stol (160 Kčs), souprava nábytku z mořeného dubu, bohatě vyřezávaná, novodobá renesanční kopie: 2 příborníky, stříbrník, nízký příborník, 4 přístěnné stolky, 2 nástěnné poličky, 12 židlí s vyplétanými sedadly, konzole – celkem 27 kusů (6 000Kčs),

²²³ NA, SPS, ka 318, s. 291.

²²⁴ Tamtéž, s. 295.

²²⁵ Tamtéž, s. 299.

²²⁶ Tamtéž, s. 311.

²²⁷ Tamtéž, s. 386.

²²⁸ Tamtéž, s. 340.

lustr kovový (300Kčs),
novorenesanční dveře.²²⁹

Není známo na základě čeho byly ceny stanoveny.

²²⁹ NA, SPS, ka 318, s. 343.

2.3 Období mezi lety 1960 až 1989 na Lnářském zámku

Státní památková správa okamžikem svého ukončení působnosti předává správu nemovitého majetku areálu státního zámku Lnáře a vnitřního majetku zámku Krajskému vlastivědnému ústavu – Krajskému středisku památkové péče a ochrany přírody v Plzni. Smlouva nabyla platnosti v létě 1959²³⁰; majetek včetně předmětů v kapli byl předán během roku 1960.²³¹ V dokumentu se uvádí ocenění kterých nemovitostí. Jsou uvedeny:

stavební parcela kat. č. 106 s domem č. p. 4 v hodnotě 152 792, 00 Kčs,

stavební parcela kat. č. 101 s domem č. p. 1 zámek v hodnotě
5 351 952, 48 Kčs,

stavební parcela kat. č. 103, 104 skleníky,

stavební parcela kat. č. 111 fíkovna

stavební parcela kat. č. 109/1 skladiště v hodnotě 58 543, 75 Kčs,

stavební parcela kat. č. 109/2 s domem č. p. 5 v hodnotě 58 560, 00 Kčs,

stavební parcela kat. č. 112 s domem č. p. 2 v hodnotě 71 101, 80 Kčs,

stavební parcela kat. č. 113 s domem č. p. 3 v hodnotě 184 482, 00 Kčs,

stavební parcela kat. č. 100 s domem č. p. 17 v hodnotě 1 245 820, 50 Kčs,

zahrady kat. č. 142, 143, 144, 147, 148, 149, 159, 160, 161, 162, 163,

les 152 a náves 1658.

Stavební a pozemkové parcely byly oceněny na 69 008 Kčs.

Celková hodnota zámku Lnáře je tedy v odhadována na 7 123 242, 53 Kčs,
s pozemky na 7 192 250, 53 Kčs.²³²

Vnitřní mobiliár zámku po nové inventarizaci při předávání z rukou Státní památkové správy do péče Krajskému vlastivědnému ústavu – Krajskému středisku památkové péče a ochrany přírody v Plzni čítal 390 inventárních čísel.²³³ Z kmenového inventáře (původního Lnářského) je na začátku 60. let v zámku 88 položek. K instalaci jich bylo schváleno 31.²³⁴

²³⁰ NA, SPS, ka 318, s. 388.

²³¹ Tamtéž, s. 434.

²³² Tamtéž, s. 434-437.

²³³ Tamtéž, s. 451.

²³⁴ Tamtéž, s. 404.

Z vnitřního vybavení zámku putovalo v roce 1961 několik předmětů do Českých Budějovic na Středisko státní památkové péče a ochrany přírody. Jednalo se o rozkládací jídelní stůl, poličku o dvou etážích, nářadí jako košťata, kolečko apod., dvoje kamna kachlová zelená, kamna moderní stolová, kamna kachlová černá, kamna kachlová válcovitá, kamna kachlová bělavá se šedivými květy, kamna koksová, kamna kachlová bílá, dvě bílé židle, šest skříní, modrý brokátový závěs a množství mobiliáře ze svozů.²³⁵ (Ve spisech je tento mobiliář označen jako „vyškrtnuto jako užitkový inventář dne 17. 5. 1961“²³⁶)

Kvůli převzetí zámeckého mobiliáře byly v roce 1961 až do konce roku 1962 prošetřovány ztráty některých předmětů. Předměty se nenalezly, ani není nikdo, kdo by ztracené předměty bezpečně identifikoval.²³⁷ Škoda byla za tyto předměty odhadována na 17 470 Kčs.²³⁸

Od převzetí zámku roku 1972 Generální prokuraturou v Praze byly okamžitě zahájeny v širokém rozsahu opravné práce. Veškeré opravy financuje Generální prokuratura. Renovován bude i přilehlý zámecký park.²³⁹ Generální prokuratura pracovala na intenzivní rekonstrukci až do roku 1974. Kolem zámeckého parku byla upravena zeď a velké úpravy se provádějí v samotném parku. Pokračuje se v úpravě střechy a pokládá se nová střešní krytina. Úpravy v interiérech zámku jsou velmi nákladné.²⁴⁰

V roce 1979 Generální prokuratura upustila od dalších opravných prací. Všechna stará okna byla vyměněna za nová v původním slohu, dokončilo se mnoho nákladných vnitřních úprav. Vybudován byl velký septik. V parku se zatím větší změny z původního plánu neudálz. Zámek aktuálně nemá žádného majitele, a tak zatím neslouží žádnému účelu.²⁴¹

V roce 1982 se opravné práce na zámku zintenzivněly, celý rok zde pracovali zaměstnanci Stavebního podniku Blatná a denně sem dováželi pracovníky z nápravného zařízení v Příbrami. Byly dokončovány vnitřní úpravy, mnoho restaurátorské práce, kamenické, štukatérské a jiné. Všechny místnosti se

²³⁵ NA, SPS, ka 318, s. 389.

²³⁶ Tamtéž, s. 401.

²³⁷ Tamtéž, s. 407.

²³⁸ Tamtéž, s. 408.

²³⁹ SokA Strakonice. Kronika obce Lnáře. 1918 – 1973, s. 382.

²⁴⁰ SokA Strakonice. Kronika obce Lnáře. 1974 – 1982, s. 13.

²⁴¹ Tamtéž, s. 163.

zařizovaly novým nábytkem a křišťálovými lustry. Všechny plánované práce nebyly do konce kalendářního roku dokončeny, kolaudace proběhla až na jaře 1983. Zámecký park na renovaci teprve čekal. Zámek se nově ocitl v rukou nových majitelů, a to Úřadu vlády ČSFR.²⁴²

Koncem prosince 1982 se započalo s demolicí traktu bývalého pivovaru a skladů, které dosud jako sklady sloužily místnímu zemědělskému družstvu. Nejprve byl zbourán dům č. p. 17, který byl již v desolátním stavu a pro nájemníky zcela nevyhovující. Pivovar by potřeboval velmi nákladnou opravu a vzhledem k rekonstrukcím zámku musel ustoupit plánovanému parkovišti. Postupně se v roce 1983 pokračovalo v bouracích pracích, a tak se nakonec otevřel pěkný výhled na nově opravený zámek kolem Zámeckého rybníka. Volný prostor umožnil výhled ze zámku do okolí, hlavně k lesům. Zámek slouží potřebám České vlády.²⁴³

Během roku 1985 se pokračovalo v rozsáhlých úpravách zámeckého parku. Byly vybudovány bazény, postaveny tenisové kurty, prováděny terénní úpravy. Renovace zámeckého parku proběhla podle studie Ivo Hoffmana a projektu manželů Miluše a Pavla Beránkových. Park byl upraven do podoby stylizované formální zahrady se sportovně rekreačním využitím. Středem plochy prochází hlavní promenádní cesta, do které se sbíhají z obou stran krátké příčné cesty. Vzniká tak šest obdélníkových polí. Návrh koresponduje s prostorovým rozvržením parku pozdního baroka, které jsou patrné z nákresů z roku 1837.²⁴⁴

Jelikož došlo k demolici zadní části tvrze a celá stará tvrz se v roce 1986 rekonstruovala, museli se všichni nájemníci bydlicí v této části přestěhovat.²⁴⁵

V roce 1977 byly zrušeny Československé státní statky, které již od roku 1956 sídlily v nové budově ve Lnářích, ale doposud spravovaly asi 30 farem bývalého velkostatku Lnáře. Část zemědělské půdy²⁴⁶ přešla pod správu nově vzniklého Jednotného zemědělského družstva Lnáře. JZD tehdy zaměstnávalo 325 pracovníků a nastěhovalo se do budovy bývalého Ředitelství ČSSS. Nyní budova

²⁴² Soka Strakonice. Kronika obce Lnáře. 1973 – 1986, s. 260 – 261.

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ SEKERA, Jiří. Lnáře včera a dnes. 2010, s. 25.

²⁴⁵ Soka Strakonice. Kronika obce Lnáře. 1973 – 1986, s. 327.

²⁴⁶ Jednalo se o 781 ha. SEKERA, Jiří. Lnáře včera a dnes. 2010, s. 18.

slouží Zemědělskému družstvu Lnáře a současně v ní jsou dva byty a mateřská škola.²⁴⁷

²⁴⁷ SEKERA, Jiří. Lnáře včera a dnes. 2010, s. 18.

2.4 Historie zámku od roku 1989 doposud

Zámek se přeci jen dočkal rekonstrukce, když jej roku 1972 zakoupila Generální prokuratura a zahájila jeho opravy pro vlastní potřeby užívání. Obec si postavila kulturní dům nový v blízkosti restaurace Na Panské.²⁴⁸ Záchrana chátrajícího objektu se protáhla až do roku 1985, resp. opravy tvrze do roku 1991.²⁴⁹ Některé části zámku a jejich výmalba byly nenávratně zničeny, jiné se zachovaly v poměrně dobrém stavu, např. paradoxně díky uchování sena v kapli sv. Josefa byla zachována barokní výmalba. Generální prokuratura financovala opravy až do počátku 80. let a na těžší práce využívala vězně. Poté přicházely finanční prostředky ze strany Úřadu vlády ČSR, který rekonstrukci pak zcela převzal a dokončil. Úřad vlády ČSR si zde zřídil reprezentativní prostory a zámek využíval k různým účelům. Vybudován byl bar, kuřácký salón, sauna, garáže, kinosál, telefonní ústředna, zavedeno bylo akumulární vytápění, celkově zmodernizovány byly mnohé reprezentativní i provozní prostory. Interiéry zámku se proměnily s novými okny, dveřmi, osvětleními a podlahami. Z původního mobiliáře na zámku nezůstalo téměř nic²⁵⁰; dovezeno bylo některé zařízení z depozitářů jiných sídel. Generální prokuratura i Úřad vlády také investovaly do restaurování malířské výzdoby, dokonce i některých schovaných maleb zjištěných odbornými sondážemi. Tyto restaurátorské práce vycházely vstříc požadavkům úpravy interiéru, proto restaurátoři některé fresky domalovali do uzavřených celků. Pokud se vzhledem k plánovanému modernímu stylu některých místností svým charakterem malby do místností nehodily, výzdoba byla transferována do jiných místností na jiná místa. Pokud nebylo možné původní výzdobu vzhledem k jejímu rozsáhlému poničení vůbec obnovit, byla místnost vymalována nebo, a to obvykle, vytapetována. Modernizaci se snažili odborníci provést vkusně, ovšem na několika místech skloubení původního historického rázu a moderních hygienických a bezpečnostních prvků nebylo v souladu.²⁵¹

Proběhla také rozsáhlá rekonstrukce zámeckého parku, při níž byla snaha zachovat jeho původní dispozice. Mnoho nemocných a přestárých stromů a keřů

²⁴⁸ SEKERA, Jiří. Lnáře včera a dnes, Lnáře 2010, s. 16-17.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 25.

²⁵⁰ Nyní jsou v zámku z původního vybavení pouze obyčejné dřevěné židle a kamna. Možno vidět při osobní prohlídce.

²⁵¹ ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. 2009. str. 30-31.

bylo poraženo, a tak se dispozice parku zjednodušila a usnadnila tak parková údržba. Původní bazén z 20. let byl nahrazen novým bazénem s brouzdalištěm a zrenovován byl rovněž tenisový kurt. Nově bylo postaveno volejbalové hřiště, dětský koutek, zahradní udírna a gril, minigolf, a „taneční parket“. Park byl zmodernizován instalací světel a doplněn uměleckými keramickými vázami a plastikami. Byla plánována i výstavba vinného sklípku na místě původní zámecké lednice, tento projekt ovšem realizován nebyl.

Rekonstrukcí také prošla tvrz, v níž bydleli zaměstnanci bývalého pivovaru. Opravena byla historická část, přilehlé budovy zámeckého provozu byly zbořeny a na jejich místě se zbudovalo parkoviště. Rozsáhlou přestavbu tvrz prodělávala od roku 1986.²⁵²

Po celkové rekonstrukci užíval objekt zámku Lnáře Úřad vlády jako školící a rekreační středisko, a to i po skončení komunistického režimu. Kromě jiných významných události byly v roce 1992 na zámku Lnáře na velkém zasedání projednávány projekty kuponové privatizace.²⁵³

Úřad tehdejší vlády ČSFS vlastnil několik objektů, které pro účely nové vlády ČR již byly nadbytečné. I z tohoto důvodu se začalo projednávat předání zámku Lnáře jinému uživateli. Dalším důvodem budoucí změny majitele se stala skutečnost, že existovaly restituční nároky potomků původního majitele JUDr. Jindřicha Vaníčka. Od roku 1990 začali potomci původního majitele usilovat o navrácení zámku zpět do jejich rukou.²⁵⁴ K 1. 1. 1993 potomci původního majitele zámek převzali. Ke stejnému datu vzniklo sdružení fyzických osob Rybářství Lnáře, které spravovalo rybníční hospodářství, resp. část původního velkostatku, a druhá organizace, Dvůr Lnáře s. r. o., která spravuje jihozápadní část tehdejšího velkostatku. Provoz zámku nejprve řešily obě organizace společně, od roku 2009 jej řídí výhradně Dvůr Lnáře s. r. o.²⁵⁵

Roku 1999 byl zámek zpřístupněn veřejnosti v prohlídkové trase. V roce 2000 k prohlídkám přibýlo i malé muzeum o rybníkářství, o tři roky později zámecká restaurace, o další dva roky později Muzeum kočky.

Zajímavý je osud tvrze ve Lnářích, kterou od roku 1937 potomci Vaníčkovi prodali, a proto zůstala po roce 1993 v rukou Úřadu vlády až do roku 2000.

²⁵² SEKERA, Jiří. Lnáře včera a dnes. Lnáře 2010, s. 29.

²⁵³ ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. 2009. s. 30-31.

²⁵⁴ SEKERA, Jiří. Lnáře včera a dnes. Lnáře 2010, s. 8.

²⁵⁵ ČERVENKA, Vladimír. Zámek Lnáře. Průvodcovský text. 2009, s. 31.

S přelomem 21. století byla tvrz rozhodnutím Vlády přenechána obci Lnáře. V srpnu 2002 tvrz zachvátila povodeň, a i když vydržela, bylo třeba zrekonstruovat zatopené přízemní prostory. Poté zde bylo zřízeno Infocentrum obce Lnáře a mikroregionu Blatensko, knihovna a zdravotní středisko. Jako stálá expozice je ve sklepích tvrže nainstalována výstava uměleckého skláře Bohumila Eliáše, dále je prostor otevřen krátkodobějším výstavám.

Závěr

Osudy zámku Lnáře a jeho majitelů a obyvatel byly ovlivněny rychle se střídajícími změnami 20. století. Zámek Lnáře ale stále stojí, a i přes svůj pohnutý osud je reprezentativním dokladem dob, které prožil. Je na něm co obdivovat a při jeho návštěvě ve možné uvidět, jaké záměry měli jeho majitelé a obyvatelé a pozorovat tak kus historie.

Zámecký komplex ve Lnářích je sloučen ze dvou historických objektů – tzv. staré tvrze a vlastního zámku. Vlastní zámek byl postaven v 17. století Vratislavem z Mitrovic. Obě budovy byly ohrazeny příkopem, kterým protékala voda z rybníků a obepínala tak zámecké pozemky ze tří stran. Zámek je jednoduchá dvoupatrová budova obdélníkového půdorysu s uzavřeným obdélníkovým nádvořím krytá strmou sedlovou střechou s taškami a s malou vížkou v průčelí. Zámek je přístupný od silnice přes bývalý vodní příkop po klenutém mostě s šesti barokními sochami světců. Vchod je zvýrazněn kamenným portálem pozdně renesančních tvarů s erbem rodu Lilgenau (poslední šlechtičtí majitelé zámku). V zadním traktu je zámecká kaple v úrovni přízemí a prvního patra, její presbytář vystupuje z průčelí zámku jako široký hranol s věží jako bání a v rozích k ní přiléhají přístavky oratoří. Presbytář je zdoben štuky a malbami ze 17. století, loď kaple a balkony jsou malovány na počátku 18. století jako výjevy ze života svatého Josefa. Do prvního poschodí zámku se vchází širokým schodištěm na severozápadní straně. Ve středu hlavní budovy se nachází velký obdélný sál, který zabírá první i druhé patro, je to nejkrásnější část celého objektu zdobený štukem a obrazy řecké mytologie v 17. století. Chodbou v druhém poschodí pokračuje sál dveřmi na malou emporu, ostatní místnosti jsou v prvním i druhém patře spojeny chodbou podél nádvoří. Uprostřed nádvoří je barokní kašna se sochou Neptuna. Restaurátoři soše otočili trojzubec, který nyní směřuje vzhůru jako vidle. Do parku se vchází přístavbou oratoře po mostě s kamenným barokním zábradlím. Pod celým zámkem jsou mohutná klenutá sklepení. Pod vstupním mostem před zámeckým průčelím je jedenáct klasicistních soch, které představují měsíce, resp. podle cedulek pod nimi znamenají zvěrokruhu. Park je na východ od zámku a má přibližně tvar trojúhelníku. Po rodu Lilgenau vlastnil zámek první nešlechtický majitel Karel Bondy, který pro svou ženu nechal v parku nákladně vybudovat tenisové kurty a bazény, které slouží stále. Poslední majitel JUDr. Jindřich Vaníček koupil zámek v dražbě v době, kdy byl Bondy už ve velkých dluzích. Po

roce 1989 byl zámek navrácen rodině Vaníčkových a v současné době má 17 spolumajitelů – vnuků a pravnuků Jindřicha Vaníčka. Do severního rohu parku zasahuje soubor hospodářských budov, na severní straně přiléhají k zámku budovy pivovaru, nejstarší budova nese renesanční štít. Zámek byl zpřístupněn veřejnosti 333 let od jeho vzniku, roku 1999. Z bývalého vnitřního vybavení zámku zůstaly a rodině Vaníčkových se navrátily pouze čtyři kamna (všechny předělané na elektrický proud, dnes fungují jen troje) a pět obyčejných židlí. Fotografie původního zařízení pokojů jsou vystaveny v tzv. baru vedle velkého sálu. Přízemí budovy je neobydlené a restauruje se, první patro slouží z části k prohlídkám veřejnosti, z části je k dispozici pro svatby včetně ložnic a koupelen. Druhé patro zámku nyní slouží jako penzion (noc tu se snídání stojí 680Kč).

Dvacáté století na panství Lnáře s sebou nese takové proměny, které by si ještě v 19. století jeho majitelé jen těžko mohli představit. Počátek tohoto století je obdobím rozkvětu panství a dobré hospodářské situace. Zámek vlastnila šlechtická rodina Lilgenau a mimo jiné výrazně pomohla rozvoji rybníčního a lesního hospodářství. Bod zvratu přinesla pozemková reforma v letech 1923-1924. Krize byla umocněna smrtí majitele Karla Lilgenau a v důsledku celé situace finančních obtíží dědiců, se panství pokoušeli prodat. Koupil jej roku 1927 pražský obchodník a podnikatel Karel Bondy. Zámek nechal i s okolím finančně velmi nákladně přestavět, ale bohužel se velmi zadlužil a nebyl schopen dluhy splácet. Na Lnáře byla uvalena exekuce. V dražbě je koupil roku 1936 JUDr. Jindřich Vaníček společně s rodinou. Následují ovšem nešťastné události, které rodině Vaníčků zabránily si svého majetku užít. Nejprve velkostatek konfiskují nacističtí Němci a využívají jej jako středisko Hitlerjugend a o několik let později komunistická vláda.

Ve druhé polovině 20. století sloužil zámek k mnoha různým účelům. Od května 1948 byl zámek zestátněn a hospodařily v něm nejprve Státní lesy a statky a poté Československé státní statky. Zámek Lnáře byl v roce 1949 prohlášen státním kulturním majetkem a byl svěřen pod dohled národní kulturní komise. Byla tu jistá šance, že bude opraven a zpřístupněn jako památka I. kategorie veřejnosti, to se ovšem až do roku 1999 nepodařilo. Československé státní statky užívaly prostory pro sebe a také je pronajímaly různým firmám a institucím. Zámek celkově chátral a navíc byl různým necitlivým jednáním dále poškozován. Roku 1951 na příklad shořela ve třech místnostech část stropu ve druhém patře

zámku nebo byla nákladním autem zbořena část hlavního vstupního mostu k zámku. Interiér zámku byl ve svozech odvezen na 39 různých míst v ČSR, a i když sloužil jako sběrna mobiliáře jiných památek, v zámku samotném nezůstalo nic. Jediný dosud na zámku zachovaný majetek z původního mobiliáře jsou kamna a dřevěné židle.

Zámek se dočkal rekonstrukce roku 1972, když jej převzala Generální prokuratura v Praze. Jednalo se o projekt značně finančně, odborně i časově náročný. V roce 1979 proto Generální prokuratura přerušila opravné práce a zámek přenechala Úřadu vlády ČSFR. Rekonstrukce pokračovala za investic Úřadu vlády a byla úspěšně dokončena. Od roku 1989 začali potomci původního majitele usilovat o navrácení zámku zpět do jejich rukou a Úřad vlády tedy prostor opustil. V roce 1993 rodina Vaníčků získala zámek a zbytek panství Lnáře zpět. Roku 1999 byl zámek v prohlídkové trase zpřístupněn veřejnosti a od roku 2000 byla zpřístupněna i bývalá tvrz, která je nyní využívána jako infocentrum a knihovna.

Z odborné literatury, archivních a jiných zdrojů diplomová práce definovala souvislosti důležitých změn na zámku Lnáře během 20. století. Jednalo se především o změny majitelů, přestavby a proměny exteriérů i interiérů a účely, kterým zámek sloužil. Vymezené téma bylo možné pojmovými různými způsoby. Jistě by bylo zajímavé soustředit se na osobní příběhy majitelů a obyvatel zámku Lnáře a obšírněji popsat jejich osudy. Mohl být kladem důraz na hloubkovou analýzu jen jediného období 20. století tak, jak jen budou dostupná data. Taková analýza by přinesla lepší pochopení všech souvislostí dané doby. A zajisté bylo možné vycházet i z jiných zdrojů, které se nabízejí. Volena byla však souhrnná analýza některých dostupných zdrojů, která v rámci stanoveného rozsahu přinesla celkový obraz o zámku Lnáře ve 20. století.

Cílem diplomové práce bylo zachytit události dvacátého století na zámku Lnáře z dostupných archivních dokumentů a dalších zdrojů. Dílčími cíli pak zaznamenat a popsat změny vlastníků zámku Lnáře a lnářského panství, zevrubně popsat proměny exteriérů a interiérů zámku a uvést tato fakta do dobových souvislostí. Cíle byly naplněny, i přes překážky se kterými se podobné práce historického rázu obvykle potýkají.

Zámek střídáním majitelů a způsoby jeho využití bohužel utrpěl mnoho ztrát. Ale kdoví, jak by to bylo, kdyby se nestaly právě ty skutečnosti, které se staly. Necht' tato práce podněcuje další badatele a zámku Lnáře je věnována taková pozornost odborné i laické veřejnosti, kterou zasluhuje.

Seznam použité literatury

Nevydané prameny

ABS, fond 141

ABS, fond 2M

ABS, fond 302

ABS, fond 315

NA, fond SPS, ka 86

NA, fond SPS, ka 140

NA, fond SPS, ka 141

NA, fond SPS, ka 214

NA, fond SPS, ka 319

NA, fond SPS, ka 318

NA, fond SPS, ka 816

SokA Strakonice. Kronika obce Lnáře 1918 – 1973

SokA Strakonice. Kronika obce Lnáře 1974 – 1982

Osobní archiv Jiřího Včelaře – Fotografie ze 30. let 20. století

Osobní archiv Vladimíra Červenky

Fotografie pořízené autorem DP

Vydané prameny

BORŮVKA, Vladimír. *Genealogie pánů z Kolovrat*, Praha, 1992.

ČERVENKA, Vladimír. *Zámek Lnáře, Průvodcovský text*, Lnáře, 2009.

DUBSKÝ, Bedřich. *Pravěk jižních Čech*, Blatná: Bratři Římsové, 1949.

DUFEK, Pavel. Restituce šlechtických velkostatků v Čechách po druhé světové válce. In *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*, Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, Praha: FF UK, 2011.

FIALA, Zdeněk. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha: Svoboda, 1986.

HAZDRA, Zdeněk, HORČIČKA, Václav a ŽUPANIČ, Jan. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století = Der Adel Mitteleuropas in Konfrontation mit den totalitären Regimen des 20. Jahrhunderts*, Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011.

- KAŠIČKA, František, NECHVÁTAL Bořivoj. *Tvrze a hrádky na Strakonicku*, Strakonice: Muzeum středního pootaví ve Strakonících, 1986.
- KUBŮ, Naděžda. Historické počátky souboru zpřístupněných hradů a zámků u nás, osudy šlechtických sídel po druhé světové válce v návaznosti na vývoj památkové péče. In *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*, Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, FF UK, 2011.
- MAJER, Alois. *Dějiny osady lnářské*, Lnáře: Nakladatelství Konvektu Lnářského, 1923.
- NOVOTNÝ, Michal. Úřad nebo ústav. Proměny státní památkové péče v českých zemích. *Dějiny a současnost*, leden 2012, roč. 24, č. 1.
- PÁNEK, Jaroslav, *Životy posledních Rožmberků II*, Praha: Svoboda, 1985.
- PEKAŘ, Josef. *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy*, Praha: Vesmír, 1923.
- POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech 2*, Praha: Československá akademie věd, 1978. ISBN: 21 - 002 – 78.
- RYBA, Jakub Jan. *Z mého života*, Rožmitál pod Třemšínem: Společnost J. J. Ryby, 2001.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady zámky a tvrze Království českého XI*, Praha, 1897.
- SEDLÁČEK, August, *Děje Prácheňského kraje*, Písek, 1926.
- SEDLÁČEK, August. *Zbytky register králů římských a českých z dob l. 1361-1480*, Praha: Alois Wiesner, tiskař České akademie císaře Františka Josefa, 1914.
- SEKERA, Jiří. *Lnáře včera a dnes*, Lnáře: Obec Lnáře, 2010. 9788025492468 802549246X.
- SEYLER, G. A. *Abgestorbener bayerischer Adel*, Nürnberg, 1884.
- SCHALLER, Jaroslav. *Topographie des Königreich Böhmen VIII, Prachiner Kreis*, Praha 1840.
- SCHEMPER-SPARHOLZ, Ingeborg. *Illustration und Bedeutung inhaltliche Überlegungen zu den Fresken Carporo Tencallas in Trautenfels, Eisenstadt und Náměšť a. d. Oslava*, Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte 40, 1987, s. 303-319.
- STARKENFELS, W. A. von – KIRKBAUER von Ernst, J. E. *Oberösterreichischer Adel*, Nürnberg, 1885 – 1904.
- VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků* Praha: Libri, 1999. ISBN: 80-85983-61-3.
- ŽUPANIČ, J., FIALA, M., STELLNER F. *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*, Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml, 2001. ISBN 80-86493-00-8.

ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*, Praha: Agentura Pankrác, 2006. ISBN: 80-86781-08-6.

ŽUPANIČ, Jan. *Šlechtický archiv*, Praha: Agentura Pankrác, 2015. ISBN: 978-80-86781-24-2.

Zákony a nařízení

Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 ze dne 23. června 1945, o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

Dekret prezidenta republiky č. 108/1945 ze dne 25. října 1945, o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

Zákon č. 20/1987 Sb. ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči.

Zákon č. 22/1958 Sb. ze dne 3. května 1958, o kulturních památkách.

Zákon č. 46/1948 Sb. ze dne 14. dubna 1948, o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě).

Zákon 61/1918 Sb. ze dne 10. prosince 1918, o zrušení šlechtických titulů, řádů a výsad.

Zákon 81/1920 Sb. ze dne 30. ledna 1920, o přidělu zabrané půdy a úpravě právních poměrů k ní.

Zákon 137/ 1946 o národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku.

Zákon č. 142/1947 Sb. ze dne 12. srpna 1947, o revisi první pozemkové reformy.

Zákon 215/1919 Sb. znění účinné od 22. 10. 1948 o zabrání velkého majetku pozemkového.

Zákon 329/1920 Sb. ze dne 8. dubna 1920, o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový.

Seznam zkratek

a	ar
ABS	Archiv Bezpečnostních složek
bm	běžný metr
č. p.	číslo popisné
ČSFR	Československá federativní republika
ČSSS	Československé státní statky
ČSSR	Československá socialistická republika
ČVÚT	České vysoké učení technické
ha	hektar
inv. č.	inventární číslo
ka	karton
Kčs	Koruna československá
KNV	Krajský národní výbor
KSC	Komunistická strana Československá
MNV	Městský národní výbor
NA	Národní archiv
NPÚ	Národní památkový ústav
ONV	Okresní národní výbor
parc. č.	parcelní číslo
prof.	profesor
RA	rodinný archiv
Sb.	sbírka (zákonů)
sign.	signatura
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
SPS	Státní památková správa
STS	Strojní traktorová stanice